

Hur har vi det här då?

-Två berättelser om det som hände utanför EU-toppmötet i Göteborg 14-16 juni 2001

Tillämpade teorier om falsk kommunikation

C-uppsats i Utveckling och internationellt samarbete
Institutionen för freds- och utvecklingsforskning
Göteborgs Universitet

Av: Ebba von Krusenstierna och Kajsa Johansson

Handledare: Anders Nilsson

HT 2001 – VT 2002

Summary

We have written this essay relating to the events that occurred in June the summer of 2001 in Gothenburg at the EU summit. We have not focused on the events inside Svenska mässan, but on the protests on the streets of Gothenburg. We have used a method where we have created two narrative stories, one of them representing the dominating opinion, developed from four of the leading newspapers in Sweden, and the other representing some of all the stories that each and every individual carry around. The latter is developed from interviews with protesters who participated in the demonstrations and other activities.

Our intention is to bring light to the interaction and the differences between these stories. We look at them with a critical theory approach, and Habermas' thought of false communication, resulting from the dominating opinions' interaction with the small stories. The aim is to analyse how power relations affect the communication and the political room for manoeuvre, both for individuals and groups, as well as the understanding of their political action. We see the flaws in this communication, false communication in Habermas' terms, taking two different forms: direct and indirect false communication. With this essay we want to contribute to the ongoing discussion, and look at this false communication to get a better understanding of the political room of manoeuvre.

INNEHÅLL

FIGURFÖRTECKNING.....	5
KAPITEL 1	6
INLEDNING OCH PROBLEMIDENTIFIERING	6
<i>Den stora och den lilla berättelsen</i>	6
PRECISERADE FRÅGESTÄLLNINGAR, AVGRÄNSNINGAR OCH SYFTE.....	8
PRAKTISK METOD	9
<i>Ledare – skapande av stora berättelsen</i>	9
<i>Intervjuer – skapande av lilla berättelsen</i>	10
Intervjuernas utformning.....	11
KÄLLOR.....	11
KAPITEL 2	13
KONCEPTUELLT OCH TEORETISKT RAMVERK.....	13
<i>Kontext, teori och empiri</i>	13
<i>Vad vill man med sin forskning?</i>	13
<i>Habermas och hans samhällssyn</i>	14
<i>Habermas, språket och kommunikationen</i>	14
<i>Habermas och Foucault</i>	15
<i>Konfrontativ dialog</i>	16
KAPITEL 3	18
DEN STORA BERÄTTELSEN	18
<i>Våld</i>	18
<i>Manipulering samt förhållandet mellan fredliga och militanta demonstranter</i>	20
<i>Politiskt budskap</i>	21
<i>Synen på aktivister</i>	22
<i>Om politiker, politiken och dialogen</i>	23
<i>Polis och legitimitet</i>	23
<i>Fascistparalleller</i>	24
<i>Journalisternas förhållningssätt</i>	25
DEN LILLA BERÄTTELSEN.....	27
<i>Våld</i>	27
Händelseförlopp.....	27
Uppfattningar om våldet	28
Effekter av våldet.....	29
<i>Manipulering</i>	31
<i>Planerade kravaller</i>	31

<i>Uteslutning, ut- och indefiniering</i>	32
<i>Utrymme och förutsättning</i>	33
<i>Metoder</i>	33
<i>Maskering</i>	34
<i>Om politiker, politiken och dialogen</i>	35
<i>Polisen och legitimiteten</i>	37
Tidigare erfarenheter	37
Allmän beskrivning	38
Polisdialog.....	39
<i>Fascistparalleller</i>	39
<i>Uppfattning om medias rapportering</i>	40
<i>Sammanfattande jämförelse</i>	42
Våldet	42
Effekter av våldet.....	42
Förhållandet mellan olika grupper av demonstranter.....	42
Planerade kravaller	42
Utrymme och metod	43
Maskering.....	43
Dialogen med politikerna.....	43
Polisens och statens legitimitet.....	43
Polisens våld	44
Befogenheter.....	44
Fascistparallellen	44
Medias hantering	44
Vad finns i stora berättelsen men inte i den lilla och vice versa.....	45
KAPITEL 4	46
SAMMANFATTANDE ANALYS	46
<i>Politik är hela livet</i>	46
<i>Diskursiv och direkt falsk kommunikation</i>	49
Makt, motmakt och vanmakt	51
Synen på aktivister	52
Sanningsdiskursen i berättelserna.....	53
<i>Figur 3</i>	54
KAPITEL 5	57
ÅTERSTÅENDE PROBLEM.....	57
KÄLLOR	59
<i>Tryckta källor</i>	59
<i>Otryckta källor</i>	60

<i>Tidningar</i>	60
<i>Hemsidor</i>	60
<i>Övrigt</i>	60

BILAGOR **61**

1. Intervjufrågor.....	61
2. Presentation av representerade politiska grupper.....	62
3. Reflektioner kring politiskt arbete och samarbete.....	71

Figurförteckning

1. Verbalism / aktivism, s. 16
2. Verbalism / aktivism, s. 47
3. Analysmodell s. 48
4. Direkt och diskursiv falsk kommunikation, s. 53
5. Civila samhällets påverkan, s. 55

Kapitel 1

Inledning och problemidentifiering

Den 14-16 juni 2001 var det EU-toppmöte i Göteborg, i vilket även USAs president George W Bush deltog under en dag. Detta arrangemang innebar många möten av olika slag, även utanför Svenska Mässans område, där toppmötet hölls. Det är med anledning av det som hände utanför toppmötet som vi har skrivit denna uppsats. Vi var båda involverade i de processer som föregick toppmötet och vi har följt dess efterdyningar. På Göteborgs gator hölls demonstrationer och sammankomster, vilka vid ett antal tillfällen innebar sammandrabbningar mellan människor, mer konkret mellan demonstranter och poliser. Detta har medfört en livlig debatt och många funderingar, såväl i privata sammanhang som i det offentliga samtalet. Vad vi vill göra med denna uppsats är att fånga in några av dessa funderingar och försöka se och förstå hur olikheter i föreställningar och berättelser uppstår. Detta har vi försökt närma oss genom att läsa ledare från dags- och kvällstidningar, samt intervjua människor som varit aktiva i processerna och sedan analysera detta material med hjälp av kritisk teori. Ett av syftena med uppsatsen är att försöka lyfta fram aspekter och röster som tidigare inte har hörts. Den livliga offentliga debatten har enligt oss utelämnat viktiga röster och förvanskats andra. Konflikterna som synliggjorts innan, under och efter toppmötet har givit oss en problematisk bild av kommunikation och därmed den faktiska politiska situationen för människor som lever i den svenska demokratin. Detta uttrycks ibland som att det finns ett glapp i det offentliga samtalet och det är detta glapp vill vi titta närmre på.

Vi menar att det som hände i juni i Göteborg skall sättas i ett större globalt sammanhang, att det som hände här inte skall ses som en isolerad företeelse. En förståelse av denna process kan öka förståelsen för andra sammanhang, större och mindre, på andra platser. Utveckling är ingenting som bara skall ske någon annanstans och inte heller är konflikter något som andra länder har monopol på. Därför menar vi att det är viktigt att försöka se komplexiteten i det som hände och därur försöka se möjliga ingångar till förståelse.

Vi gör inga anspråk på att presentera någon fullständig sanning, utan ser uppsatsen som ett verktyg för oss att fundera och förstå. Dessutom vill vi föra en utåtriktad diskussion om ämnet, vilket förhoppningsvis kan bidra till den fortsatta diskussionen om den stora berättelsen. Vi söker inte i första hand efter vem som har rätt eller fel, utan skriver denna uppsats för att få oss alla att fundera lite kring hur vi egentligen har det här.

Den stora och den lilla berättelsen

Ett talande citat för vårt metodval är: ”Universum är inte uppbyggt av atomer, det är uppbyggt av berättelser.”¹

Det är således helt avgörande vem som har makten över berättelserna. Vår ambition med uppsatsen är dels att förstå hur ett urval av aktivister upplevde EU-toppmötes dagarna i Göteborg, dels försöka se hur samma händelser beskrevs genom medierna. För att kunna jämföra dessa bilder har vi valt att anamma Björn Anderssons modell med den stora och lilla berättelsen.² Man kan göra sig en bild av samhället genom en sammansättning av olika berättelser. Den dominerande samhällsdiskursen kan sägas vara den stora berättelsen, medan enskilda människor bär på sina egna individuella små berättelser.

¹ Boëthius, 2001

² Andersson, 2001

Den stora och lilla berättelsen existerar parallellt med varandra, men utan den stora berättelsen skulle de små berättelserna leva ett annat liv. Problemen uppkommer när människor upplever en verklighet som skiljer sig från den rådande uppfattningen i den berättelse de lever. Människor bär således på en stor mängd små berättelser. Det är viktigt att ha i åtanke är att människors berättelser är mycket olika och att de behandlar olika saker, beroende på vars och ens erfarenheter. Alla har en liten berättelse om någonting. Den lilla ryms således inom den stora och en människa kan aldrig bli fullständigt autonom i förhållande till sitt sammanhang, även om man kan betrakta detta sammanhang, förstå det, kritisera det och försöka förändra det. Om autonomi skulle vara möjligt skulle människors möjlighet att påverka den stora berättelsen elimineras, då de helt skulle stå utanför, utan relation och beröringspunkter med den stora berättelsen. Möjligheten att skapa en kontrahegemonisk³ diskurs/berättelse kan därmed ifrågasättas. Denna diskussion handlar om in- och utdefiniering till vilket vi återkommer i vår analys. Det hela skulle kunna förstås i Polanyis termer som en typ av 'first' och 'second movement', en strömfåra och en kontrapunkt; den stora berättelsen skapar underlag för tankar som ger upphov till mindre tankar som strider mot den stora.

Även om man så att säga frilägger människorna ifrån den stora berättelsen betyder inte detta att de står oberoende till densamma. När människor internaliserar den stora berättelsens bilder, vilka inte visar upp makten som makt, utan som uttryck för ett naturligt samhällstillstånd och normala mellanmänniskliga relationer, får makten makt över vårt sinne.⁴ ”Ett samhälles stora berättelse genomsyrar detta samhälle. Berättelsen formas och upprätthålls av människorna. Det ger också människorna tillförsikt och deras enskilda projekt riktning och mening. Berättelsen kan befästa samhällets institutioner och deras ändamål om ändamålet genom berättelsen vinner människors tilltro”⁵ Den stora berättelsen är således sällan uttalad och dess makt blir således strukturell. Om ett samhälles stora berättelse är hegemonisk, så har den definitionsmässigt mycket stort inflytande på hur en individ uppfattar sig själv, sin omvärld och sin situation. Det är viktigt att se hur människor gör den rådande samhällsdiskursens bilder till sina egna och därmed ger plats för samhällets maktrelationer i sina liv. Det är i en samhällskontext som vi kan betrakta kopplingen mellan frigörelse och fördjupad demokrati och lärande.⁶

Den lilla berättelsen samlar enskilda människors uppfattningar till en sorts kontrapunkt och innebär en möjlighet till utövande av motmakt. Detta sker när de små berättelserna genomskådar de strukturer som upprätthåller det samhälle man kritiserar. Den verkliga makten hos den stora berättelsen ligger således i att förbli osynlig. Andersson skriver, med avslutning av Foucault: Det betecknandes makt får det att verka som om det är ”tingen och händelserna själva som omärkligt gör sig till diskurs genom att utveckla hemligheten om sin egen essens”.⁷ ”När den enskilda människans lilla berättelse bygger på denna mytiska sanning och därigenom upplevs som meningsfull, så uppstår en samhällsmakt med stor potential genom att de enskilda människornas berättelser, val och handlingar riktas.”⁸ ”En myt är levande så länge människorna är omedvetna om dess mytiska karaktär och intuitivt upplever dess innehåll som sant.”⁹ Sanningsdiskursens viktiga maktfunktion är emellertid att få

³ När vi använder uttrycket hegemoni gör vi det i betydelsen att en hegemonisk relation mellan styrande och styrda innehåller en relativt hög grad av legitimitet. Därigenom vill vi skilja ordet hegemoni från en dominansrelation, med en lägre grad av legitimitet.

⁴ Andersson, 2001, s. 148

⁵ Ibid., s. 153

⁶ Ibid., s. 176

⁷ Ibid., s. 148

⁸ Ibid., s. 156

⁹ Ibid., s. 154

människorna att internalisera de normer som de samhälleliga maktrelationerna bygger på. Detta innebär att samhällsordningen upprätthålls genom att människorna övervakar sig själva, är på vakt mot risken att de skulle överskrida de gränser som normerna sätter, ångrar sig om så sker eller tar emot stöd för att förbättra sig. De inordnar sig.¹⁰ Förutsättningen är emellertid att de enskilda människornas upplever meningsfullhet i sina liv. När deras små berättelser kommer i otakt med den stora berättelsen uppkommer impulsen att undersöka vad som faktiskt sker¹¹, att undersöka roten till bristen på mening. Det är just detta som har skett i Göteborg i samband med EU-toppmötet. Aktivisterna och demonstranterna har sett och känt en stor diskrepans mellan den stora berättelsen om vad som hände i Göteborg och de många små berättelserna, som finns hos var och en av de som deltog i olika typer av aktiviteter, motkonferenser och demonstrationer.

Vi vill alltså kritiskt granska den stora berättelsen och stöta den mot de små berättelserna vi inhämtar från demonstranter. Vi vill försöka förstå hur differensen mellan berättelserna uppstår och verkar, samt hur den skulle kunna förebyggas utan att för den skull osynliggöra eller förminska olika intressekonflikter. Vi vill också öka vår insikt kring metodvalet, då särskilt våldets, koppling till den falska kommunikationen. Målet är sedan att analysera vad det är som ligger till grund och legitimerar den stora berättelsen, för att se de små berättelserna och deras potentiella motmakt i ett annat ljus.

Preciserade frågeställningar, avgränsningar och syfte

Vi har valt att låta det offentliga samtalets dominerande sida representeras av ledare från fyra tidningar: Dagens Nyheter, Göteborgs Posten, Aftonbladet och Expressen. Detta är naturligtvis inget oproblematiskt urval men vi ser dessa fyra tidningars ledare som representativa för vad som tas upp i samhällsdebatten. På grund av begränsningar i tid och utrymme har vi valt att inte titta på fler medier. I vårt sökande efter en motbild har vi begränsat oss till att intervjua personer som på ett eller annat sätt varit aktiva i protestprocessen kring EU-toppmötet. En alternativ tanke skulle kunna vara att utomstående, ickeaktiva skulle få ge sin syn på saken. Men då ett av uppsatsens huvudsyften är att visa på och försöka förstå hur den falska kommunikationen mellan deltagande och beskrivande aktörer uppstår, hamnar detta utanför vår ram. Vi har också valt att inte behandla diskussioner kring polisens befogenheter, rättsprocessen, aktiviströrelsens uppbyggnad och självbild, eller en djupare analys av media som en faktor i sig.

Syftet med denna uppsats är att undersöka och försöka förstå den falska kommunikationen och glappet i det offentliga samtalet med hjälp av kritisk teori, Habermas och Foucault. Vi ser inte falsk kommunikation som något instrumentellt men något vi kan upptäcka och förstå med hjälp av kritisk teori. Vi vill förstå hur den falska kommunikationen verkar i det svenska samhället, vilka processer den ger upphov till och hur detta påverkar människor såväl i vardagen när man läser tidningen som när unga människor arbetar politiskt. Vi vill, i enlighet med kritisk teori, inte bara klargöra samband utan även skapa en grund för nya förändringsprocesser, varför vi hoppas att uppsatsen skall kunna användas i så stor utsträckning som möjligt och spridas även till de platser där den stör.

¹⁰ Andersson, 2001, s. 163

¹¹ Ibid., s. 166

Detta leder oss fram till våra frågeställningar:

- Hur skulle en bild skapad utifrån de fyra tidningarnas ledarsidor, kunna se ut?
- Hur skulle en annan bild, skapad utifrån intervjuer med 20 i protestprocessen aktiva personer, kunna se ut?
- Hur ser förhållandet mellan dessa bilder ut, vilka är de synbara skillnaderna och motsättningarna och hur kan de förklaras?
- Vilka problem uppstår för det offentliga samtalet när glappet, eller avgrunden, mellan en sammanställning av små berättelser och den stora berättelsen blir för stort? Hur skulle man kunna koppla frågan om våldsanvändningen till detta glapp och den falska kommunikationen?
- Vad kan vi dra för egna slutsatser av ovanstående arbete?

Praktisk metod

Vi har i enlighet med kritisk teori kombinerat en stor mängd empiri med en analyserande teori. Vi har genomfört detta med hjälp av en modell med stora och små berättelser för vilken vi redogör för nedan. En metodbeskrivning är viktig för att läsaren själv skall kunna bedöma generaliserbarheten i uppsatsen.¹²

Vi söker inte en eller flera sanningar utan försöker, så som Helenius boktitel säger, ”förstå och bättre veta”, genom att problematisera givna förhållanden. Vi vill försöka förstå den falska kommunikationen där maktrelationer förvanskar kommunikationen mellan två eller flera parter. Vi har använt oss av både sekundär- och primärkällor, vi anser att dessa står i ett ömsesidigt beroende till varandra; för att få ut mesta möjliga ur empirin behöver vi teorin och vice versa.

Det är viktigt att uppsatsen har god validitet – att vi undersöker det vi avser att undersöka samt att den har god reliabilitet – att vi gör det på ett tillförlitligt sätt. Fullständig reliabilitet är en förutsättning för fullständig validitet.¹³ Reliabiliteten är hög vid intervjuer med hög standardisering (vilket är fallet här, se nedan). Ett stort antal källor förstärker tillförlitligheten ytterligare.

Kritisk teori angriper frågan om validiteten på ett annorlunda sätt, så som vi förstår det. Man kan se ett positivt värde i den förändringsprocess som sker med de egna tankarna under arbetets gång. Visst är det viktigt att man undersöker det man först avsåg men att man då samtidigt är öppen för givande förändringar. Tanken med engagerad samhällsvetenskaplig aktionsforskning är inte att man tror att man vet allt om de förhållanden man undersöker från början, eftersom man då blir mer sluten för nya perspektiv; förmågan att se saker från nya håll. Vi och våra tankar och mål med uppsatsen har förändrats mycket under denna process. Ett analytiskt projekt som detta verkar aldrig bli färdigt och nödvändiga avgränsningar framstår alltid som ett våld mot helheten.

Ledare – skapande av stora berättelsen

Vi har valt att låta den stora berättelsen representeras av ledare från fyra tidningar: Dagens Nyheter, Göteborgs Posten, Aftonbladet och Expressen. Vi har använt oss av samtliga ledare, som behandlade händelserna under toppmötesdagarna, från och med den 15 juni 2001 till och med den 30 november 2001, då vi inledde vårt arbete. Vi valde detta långa tidsspänn eftersom bland annat de rättsliga processerna och nyskapande tv-program har

¹² Patel och Davidsson, 1994, s. 109

¹³ Ibid., s. 85 f.

påverkat debattens ton och inriktning. Vi läste alla ledarna (86 stycken) två gånger för att sedan göra ett försök att sammanfatta det hela. Vi sammanställde en slags loggbok, vi skrev ner vad respektive tidning hade tagit upp alla dagarna. Detta material fungerade sedan som en bas för att dra slutsatser om vilka huvudområden som fanns dolda i texterna. Vi satte upp ett antal rubriker under vilka vi samlade ihop informationen och utifrån dessa skapade vi vår stora berättelse. Vi är naturligtvis medvetna om att eftersom tidningarna speglar en åsikt som ofta skiljer sig diametralt från aktivisternas, är det en risk att detta urval påverkas av våra utgångspunkter. Vi har varit medvetna om detta och försökt undvika det så långt det går.

Intervjuer – skapande av lilla berättelsen

Vi önskade intervjua tjugo personer, men fick ett bortfall på två personer. Ursprungligen var det en grupp på hälften killar och hälften tjejer, men olyckligtvis blev bortfallet två tjejer. Informanterna kommer från olika politiska grupper och rörelser, som var verksamma innan och under protesterna mot EU-toppmötet. Dessa gruppers program kan ge en bild av de politiska visioner man arbetar för.¹⁴ De grupper som är representerade är: Syndikalisterna, Grön Ungdom, AntiFascistisk Aktion, Fältbiologerna, Globalisering Underifrån, Alternativ Handel, Attac, alternativ media, samt före detta medlemmar i Göteborgs Icke-våldsnätverk. Dessa grupper skiljer sig kraftigt åt vad mål och medel anbelangar. Trots detta var alla inför EU-toppmötet delar av en och samma politiska rörelse. Samtliga, utom Globalisering Underifrån, var direkt kopplade till Göteborgsaktionen 2001.¹⁵ Intervjuerna genomfördes under perioden 16 december – 21 december år 2001.

Vi ser ett problem i att de människor vi intervjuat inte är vana att prata om sitt engagemang och sina åsikter på detta sätt, då deras berättelser skall ställas mot medias proffstyckande. Det är problematiskt att göra ett urval vid en sådan här studie och vi är medvetna om att vår egen förförståelse påverkar vår syn på vad som är representativt. Vi kan stödja oss på det myrdalska argumentet om att vara explicit med sina utgångspunkter och hävda att forskare aldrig kan komma undan sina egna åsikter och att det således handlar om att klart redogöra för omständigheter och förutsättningar kring den egna forskningen.¹⁶ Det vi haft i åtanke när vi gjort vårt urval är att försöka låta dels de nu dominerande åsikterna komma fram tillsammans med de som inte tidigare fått komma till tals. Vi har valt att intervjua nio personer med en huvudsaklig ickevåldslig filosofi och nio personer med ett mer militant förhållningssätt. För oss handlar det inte om att upprätthålla en strikt motsättning mellan våld och ickevåld utan om människors sätt att göra systemkritiskt motstånd, på vilket sätt detta bemöts och att bemötandet i sin tur kommer att präglade deras val av metod och syn på motstånd. Vi har lagt stor vikt vid att inkludera också de som under toppmötet brukade våld, eftersom dessa människor har synts på bild men inte hörts i den stora berättelsen. Vår åsikt är att alla har rätt att komma till tals. Då en del av syftet med denna uppsats är att lyssna till ohörda röster är den lilla berättelsen omfångsmässigt större än den stora. Med all säkerhet har vi på olika sätt påverkat hur personen svarat, att undvika detta är svårt – det handlar snarare om att vara medveten om sin egen påverkan på det material man producerar.

¹⁴ Se presentation av grupper i bilaga.

¹⁵ Se presentation av grupper i bilaga.

¹⁶ Myrdal, 1967

Intervjuernas utformning

Intervjuerna har en hög grad av standardisering och en låg grad av strukturering.¹⁷ Utformningen och ordningen på frågorna var samma för alla intervjuade, men det gavs stort utrymme att svara utifrån individens egen inställning och erfarenheter. För att ge de intervjuade samma möjligheter som ledarskribenterna haft, att själva välja vad de vill föra fram, har vi börjat med en stor öppen fråga, för att inte låta den stora berättelsen sätta den avgörande ramen för vad som diskuteras i uppsatsen. Vi söker det människor tar upp spontant. Detta kan liknas vid en, om än något definitiv, tratteknik.¹⁸ Vi avslutade också intervjuerna med en öppen fråga där de intervjuade fick komplettera sina svar. Detta kändes viktigt då vissa såg det som ett problem att sätta sig ner och ge en berättelse inledningsvis och att de således fick tillfälle att återkomma till detta. Vi har valt att ställa frågorna på ett kort och rakt sätt; det vi söker är människors berättelse och inte deras omvärldsanalys. Vi vill inte styra utan i så stor utsträckning som möjligt ha en fri berättelse.

Intervjuerna berör stundom mycket känsliga uppgifter; flera av informanterna har sannolikt enligt lagen gjort sig skyldiga till brott. Detta medför att de intervjuade personerna förblir anonyma¹⁹ och att vi refererar till dem enbart som nummer. Många av våra informanter har varit med om traumatiska upplevelser, både under och efter toppmötesdagarna. Detta gör situationen väldigt känslig, såväl på det personliga planet som vad det eventuella juridiska efterspelet anbelangar. Vi använde oss inte av bandspelare utan valde att föra anteckningar. Dessa anteckningar utgör vårt basmaterial, som sedan delats upp under olika rubriker, till stor del hämtade från bearbetningen av den stora berättelsen. Vissa ändringar och tillägg har gjorts, eftersom de intervjuade demonstranterna inte har lagt samma fokus på sina svar som ledarskribenterna har i sina artiklar. Vi försökte slutligen sammanställa materialet till en så berättande form som möjligt. Det föreligger flera faror i detta sammanfattande arbete. Det vi väljer att ha kvar och, kanske framför allt, det väljer att ta bort, påverkas naturligtvis av vår syn på denna fråga. Vissa personer har varit mer utförliga i sina resonemang. De är således lättare att referera till och citera och kan därmed ha blivit överrepresenterade i den lilla berättelsen. Samtliga har dock givits ungefär lika lång intervjutid att förfoga över, ungefär en och en halv timma.

Källor

Vi har använt oss av källor som behandlar väldigt olika områden, men de är alla fokuserade på något av våra olika intresseområden. Kritisk teori grundar sig på normativitet och därför har vi också sökt källor i linje med de utgångspunkter vi redogjort för. I enlighet med samma teori har vi inte haft en klar litteraturlista som utgångspunkt utan låtit oss påverkas av våra tankar och resultat under arbetets gång och utifrån detta letat ny litteratur.

Vi har en övervägande del manliga upphovsmän bland sekundärkällorna, vilket vi försökt att reparera med en jämn fördelning hos primärkällorna. (Ungefär hälften av de vi intervjuade är kvinnor och ledarna har till ungefär hälften skrivits av kvinnor.) Till viss del har den inhämtade informationen från primärkällorna varit tongivande för valet av sekundärkällor. Tillgången på sekundärkällorna har varit relativt god, sökandet har förenklats av ett eget engagemang inom frågorna samt god hjälp från handledaren. Det som kan sägas ha varit problematiskt är

¹⁷ Patel och Davidsson, 1994, s. 86 ff.

¹⁸ Ibid., s. 65

¹⁹ Detta är genomfört så att källhänvisningar som berör intervjumaterialet ligger i en egen notapparat. Denna ställs till examinatorns förfogande.

den ämnesmässigt sett stora spridningen varför antalet i källor i förhållande till teorimängd är ganska stor. Vi menar att man inte skall förringa påverkan av de intryck som källorna givit oss under läsningen. I källförteckningen saknas redogörelse för de sekundär- och primärkällor, som påverkat oss mer indirekt. Här kan nämnas enskilda samtal, rättegångar och domar, samt Uppdrag gransknings reportage och andra medier.

Sekundärkällorna härstammar dels från området freds- och utvecklingsforskning vilket dock inte skall ses som en homogen enhet då många åsikter och värderingar ryms inom denna forskningsinriktning. En grupp av källor tillhör samtida samhällskritiker, som lägger stor vikt vid medieanalys. Här finns Chomsky och Boëthius. Dessa källor kan ju ses som liggande inom samma kritiskt analytiska grundansats, vilket vi emellertid inte tycker är ett problem eftersom vi i så stor grad använt oss av svenska borgerliga media som primärkällor.

Anmärkningsvärt är att den litteratur vi funnit mest intressant i frågorna kring konflikt och våld är skriven på 60- och 70-talet. Detta kan ses som en kritik, men balanseras av en stor mängd litteratur från de senaste tre åren. Vi har också använt oss av Internetbaserade källor för att redogöra för de olika politiska grupperna och deras ståndpunkter. Vi menar att sådant material har god tillförlitlighet, då det är vad grupperna själva har valt att framföra om sin verksamhet. Vi har också tidigare kännedom om grupperna och en god uppfattning om deras verksamhet.

Kapitel 2

Konceptuellt och teoretiskt ramverk

“It is only for the sake of those without hope that hope is given to us”²⁰

Vi har inför och under vårt uppsatsskrivande anammat den kritiska teorin och den kritiska hermeneutiken som metod, utgångspunkt och i vissa fall tankemodell. Därmed bör det vara på sin plats med en inledande metodbeskrivning för att klargöra det tankesätt som kommer att ligga till grund för själva uppsatsen. Vi inleder med tankar kring kritisk teori och Habermas och fortsätter in på en diskussion om dialog och kommunikation. Vi har valt att i det som följer inom det konceptuella ramverket behandla och belysa de begrepp och diskussioner som vi finner centrala för denna uppsats.

Kontext, teori och empiri

Den kritiska teorin är tolkande och syftar till ett ifrågasättande av den sociala verkligheten. Allt man önskar undersöka eller forska kring måste förstås utifrån sin specifika historiska och sociala kontext. ”Sociala förhållanden är mer eller mindre historiskt skapade, starkt präglade av maktasymmetrier och särintressen och kan göras till föremål för radikal förändring.”²¹ Sociala fenomenens politiska karaktär poängteras. Inom den kritiska teorin läggs stor tyngd vid teori, omsättningen till empiri ses sällan som helt oproblematiserad och den empiriska forskningens till synes neutrala hållning kritiserar hårt. Helenius ställer den talande frågan: ”Vad är kritik i kritisk teori?” och ger svaret: Reflektion över den möjliga kunskapens villkor, samt återgivande av ett system av mänskligt producerade förtrycksformer.²²

Vad vill man med sin forskning?

Detta är i den kritiska teorin den viktigaste frågan. Alvesson och Sköldberg uttrycker det på följande sätt. ”En grundtanke var att samhällsvetenskapen bör utveckla kunskap med vars hjälp man kan hantera och motverka irrationella och repressiva sociala strukturer och processer.”²³ Den kritiska teorin är inte ute efter politisk makt utan endast efter att påverka²⁴, man är emot auktoritära tendenser av alla slag och det handlar således om engagerad samhällsforskning. Man vill inte endast tolka tradition och praxis utan försöker också ändra på verkligheten. Jürgen Habermas menar att den hermeneutiska reflexionen måste utvidgas. Man skall inte nöja sig med att registrera en förvrängd kommunikation, utan i sin vetenskap undersöka vad denna innebär och vilka logiska mönster den följer. Man vill inte endast upprätta en dialog utan också gå emot traditionen och söka sig från densamma, allt i syfte att emancipera.²⁵ Den kritiska teorins rörelse har gjort sig obekväma genom att skoningslöst kritisera det som inte bör kritiserar (något som vi väljer att ta fasta på). I kampen för ett kvalitativt

²⁰ Walter Benjamin, citerad i Herbert Marcuses One-dimensional Man, i sin tur citerad i Thompson, 1981 s.76.

²¹ Alvesson och Sköldberg, 1994, s.176

²² Helenius, 1990, s. 140

²³ Alvesson och Sköldberg, 1994, s.179

²⁴ Helenius, 1990, s. 132

²⁵ Ibid., s. 149

annorlunda samhälle pekar man på det man kallar goda ting, såsom autonomi, öppet samhälle, det goda, emanciperande kunskapsideal, mångdimensionalitet, självförverkligande.²⁶

Den kritiska teorin försöker med sin forskning avtäckta sådant som ytligt sett förefaller vara oproblematiskt och man hävdar att de som förmår väcka till medvetande och handling är individer och grupper, som inte följer etablissemangets tankesätt och beteendemönster. Helenius beskriver i nästan poetiska ordalag (vid mer än ett tillfälle) den kritiska teorins syn på människorna i samhället: ”Genom manipulation har de lockats att leva efter falska behov varigenom deras liv ofta reifierats.”²⁷

Habermas och hans samhällssyn

En viktig tänkare inom den kritiska teorin är Jürgen Habermas. Han förhöll sig kritisk till det moderna samhället och dess inverkan på den enskilde individen. Han anslöt sig till en fallibilistisk position: möjligheten för att teorin hela tiden kan visa sig felaktig.²⁸ Sammanfattande för Habermas samhällskritik kan sägas vara att han ansåg att de samhällen som kommit längst i sin samhällsutveckling hade passerat auktoritära sociala relationer, religiösa dogmer och annat som hindrar argument och sakskaal att göra sig gällande. Habermas kritiserar systemteoretiska och funktionalistiska demokratiuppfattningar eftersom de endast betonar förmågan till krisstyrning och utjämning av intressekonflikter. De förbiser därmed den normativa aspekten, menar Habermas, det borde handla om betingelser för deltagande.²⁹ Grundtanken som vi har tillämpat är att alla utgångspunkter är ideologiska, därav följer relevansen av en redogörelse för de utgångspunkter man har.³⁰ Habermas kritiserar tendensen att vetenskapen görs till en ideologi, scientismen, politiska problem görs till tekniska styrningsproblem; vetenskap och teknisk expertis ges högsta prioritet på bekostnad av den offentliga debattens betydelse.³¹ Habermas menar att offentligheten blir ett rent acklamatoriskt forum för maktens förvaltare, istället för att vara en sfär för öppna gemensamma resonemang och åsiktsbildningar.³² Detta är en för oss givande ansats i en studie av människors möjligheter att påverka i det offentliga rummet. Redan i Habermas analys av vart en samhällsutveckling bör sträva kan vi ta fasta på den vikt han lägger vid argumentets roll. Hans kommunikationsteori ger oss ett analysredskap för tolkning av historiebrevskrivning.

Habermas, språket och kommunikationen

Den kritiska teorin menar att språket har stärkt kapitalismens möjligheter att överleva och befrämja förtrycksmekanismerna,³³ Helenius beskriver: ”Människorna tillägnar sig ett språk på alienerade villkor. Samtidigt ger det innehållet och skarplynnet hos ett förtingligt språk makt. Byråkrater, politiker, företagsledare, uppfostrare och forskare förklarar och tolkar samt väljer problem med detta språk.”³⁴ Men det värsta är, menar han, den pseudokommunikativa situation, där parterna – eller någon av parterna – inte förstår varandra för att de

²⁶ Helenius, 1990, s. 138

²⁷ Ibid. s. 139

²⁸ Andersen och Kaspersen (red.), 1999, s. 395

²⁹ Ibid., 1999, s. 400

³⁰ Se fortsättning i det konceptuella ramverket

³¹ Andersen och Kaspersen (red.), 1999, s. 387

³² Ibid., s. 386

³³ Helenius, 1990, s. 149

³⁴ Ibid., s. 151

har en falsk uppfattning om att vara överens.³⁵ Marcuse uttrycker detsamma med en känsla av förbittring: ”När folket talar sitt eget språk, så talar de sina herrars, välgörars och annonsörers språk. Det uttrycker inte bara *sig själva*, sina egna kunskaper, känslor och önskemål utan också någonting som inte är de själva”³⁶ Det är i detta sammanhang upplyftande att studera Habermas något mer positiva hållning. Vad Habermas kallar den *kommunikativa rationaliteten* betecknar ett sätt att förhålla sig till olika utsagors giltighetsanspråk. Centralt i Habermas resonemang är motsatsen till den falska kommunikationen, *den störningsfria kommunikationen*: ”Här är det inte makt, status, prestige, ideologi, manipulation, expertvälde, rädsla osäkerhet, missförstånd eller annat ofog som ligger till grund för de uppfattningar som bildas utan i princip endast en sak: styrkan hos det goda välgrundade argumentet.”³⁷ Det handlar med andra ord om ett breddande av rationaliteten eller om *kommunikativ rationalitet*. Detta tycker vi är viktigt vid en analys av olika berättelsers giltighet och relevans; vem är det som berättar det här och varför. Det kan också ses som en strävan mot en mer jämlik form av kommunikation. Den normativa formen av konsensus är en enighet som egentligen botten i ett okritisk anammande av gemensamma föreställningar, som kan bero på eliters dominans eller andra former av manipulation. Den kritiska kommunikationen skiljer sig från detta då den grundas på just kritisk prövning för att uppnå en gemensam hållning kring vissa värden och normer. Kanske sätter Habermas för stor tilltro till språkets möjlighet att åstadkomma rationalitet och vem definierar egentligen ”det goda argumentet”? Kritiker har poängterat att resonemangen är näst intill elitistiska. Beskrivande för hur vi har tagit till oss Habermas teori är: ”Den kritiska teorins uppgift i Habermas variant är inte i första hand att direkt avslöja specifika dominansförhållanden och ideologier, utan att peka på folks möjligheter och hinder i kommunikationen i det vardagliga och det politiska livet och att utreda dessa dominansförhållanden för att komma fram till välgrundade ställningstaganden i etiska och politiska frågor.”³⁸

Habermas och Foucault

Habermas betecknar frihet som att individer kan kommunicera fritt med varandra, utan att externa störningar eller snedvridningar härstammandes ifrån en mer maktfull part påverkar kommunikationen. Systemvärlden koloniserar livsvärldarna så att vi följer systemets vilja och fortlevnad.³⁹ Habermas menar, till skillnad från bland andra Foucault, att människor genom samtal kan kontrollera makten. Samtalet och makten är separata företeelser, vilket gör det möjligt att kommunicera över diskursiva gränser. Habermas har övertygelsen att det kritiska samtalet skall frigöra människan från illegitim makt och strukturellt våld, samtidigt som han är medveten om att maktpositioner ofta erhålls genom strategiskt, snarare än kommunikativt, handlande (jämför Abrahamsson, 2001). Foucault ser en helt annan innebörd i samtalet, då han menar att detta bara är ännu ett exempel på maktens diskursiva praktiker. ”Om kritik i sig är en form av makt kan den inte heller användas för att kritisera maktförhållanden.”⁴⁰ ”Hur kan man till exempel skilja på överenskommelser som ett resultat av en genuin dialog och överenskommelser som är ett resultat av (subtila) makteffekter?”⁴¹

³⁵ Helenius, 1990, s. 152

³⁶ Ibid., s. 151 (Citat Marcuse)

³⁷ Alvesson och Sköldberg, 1994, s.186

³⁸ Ibid., s. 191

³⁹ Eriksson och Hettne, 2001, s. 16

⁴⁰ Lilja och Andersson, 2001, s. 37

⁴¹ Eriksson och Hettne, 2001, s. 16

Konfrontativ dialog

Som en del av den offentliga debatten kring EU-toppmötet i Göteborg lade Hans Abrahamsson fram sin idé om den konfrontativa dialogen, som ett alternativ för att undvika de faror som Habermas varnar för och som Foucault till viss del tror är omöjliga att övervinna. Abrahamsson menar att strukturerna först skall synliggöras för att sedan kunna förändras. Den konfrontativa dialogen skall ses som en politiserande lärdomsprocess och ligga till grund för strategier och åtgärder för att flytta positioner i kampen. ”Transformisterna (mer radikala än reformisterna men mindre radikala än revolutionärerna, min anmärkning) låter sig inte koopteras av makten – men de inser behovet av att interagera med makten. Det handlar således om att skapa nya (men temporära!) politiska allianser, tillräckligt starka att transformera en del av de rådande strukturerna och komma tillrätta med deras strukturella våld.”⁴² Han skriver vidare ”Till skillnad från en politisk debatt måste därför den konfrontativa dialogen präglas av en stor portion empati. Det gäller här att påverka människors sätt att tänka kring en viss frågeställning, inte att vinna en diskussion.”⁴³ Vi förstår därur att förtroende och ett ömsesidigt legitimt förhållande är nödvändigt för att den konfrontativa dialogen skall kunna verka. Känslan av, eller det faktum att, deltagandet enbart har en legitimerande funktion för det bestående och inte bidrar till förändringar måste elimineras. Fokus måste först ligga på att synliggöra tidigare osynliga strukturer och stärka den svagare partens identitet varefter man kan ägna sig åt det andra syftet med den konfrontativa dialogen, att identifiera sammanfallande intressen.

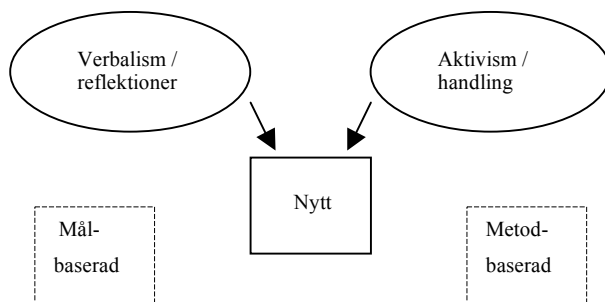
Tanken med en konfrontativ dialog griper in i två aspekter i vårt arbete. Den första som en metod för att söka överbygga dikotomin mellan aktivism och en mer kontroversiell syn på vad som är politik och politiskt arbete (se figur 1). Den andra aspekten är att den kan bidra till ökad klarhet när det gäller konsekvenserna av en långtgående falsk kommunikation.

Det vi syftar till är en förändring och ett engagemang vilket kan uppnås genom att förändrade och nya kanaler kan göra information tillgänglig för fler människor. För detta krävs, oavsett om vi vill det eller inte, någon slags ömsesidig förståelse och acceptans vilket har visat sig vara mycket svåruppnått. På ett sätt handlar det om att visa det politiska i det som kallas aktivism på ett sätt som är åtkomligt för de som egentligen tycker att aktivism inte är politik. Det som nu ses som handlingsfixerad aktivism sätts ofta i motsatsförhållande till det som brukar beteckna den konventionella betydelsen av politik, nämligen verbalism och reflektion. Den förra anses metodbaserad, den senare målbaserad (se figur 1). Med denna enkla figur, till vilken vi återkommer i den avslutande analysen, vill vi belysa det problematiska i denna dikotomisering som kan leda till att grundförutsättningarna för den störningsfria kommunikationen elimineras.

⁴² Abrahamsson, 2001, s. 27

⁴³ Ibid., s. 27

Figur 1

Det är med denna bakgrund vi griper oss an arbetet att beskriva och analysera de båda berättelserna kring vad som hände i Göteborg.

Kapitel 3

Den stora berättelsen

Vi skall nu redogöra för den stora berättelse, som är skapad utifrån ledarsidor i Dagens Nyheter, Göteborgs Posten, Expressen och Aftonbladet.⁴⁴ Vi har delat in denna sammanfattning i nio underrubriker; våld, manipulering, politiskt budskap, synen på aktivister, synen på EU, politiker och dialogen, polisen och legitimiteten, fascistparalleller, journalistens syn. Vi har sett dessa som naturliga indelningar när vi tittat på vilka resonemang som har förts, även om dessa självklart går in i varandra. Syftet är ett ge en bild av vad som skrevs, med så lite manipulering av texten från vår sida som möjligt. Våra slutsatser och sammanfattningar återfinns i kapitel 4.

Våld

Den 15 juni 2001 överskuggar ilskan över våldet allt annat. Våldet beskrivs väldigt känslomässigt och målande, men något våld från polisens sida beskrivs inte. När polisens våld lyfts fram syftar det till att bemöta kritiken från demonstranter, som menar att man i polisens ingripanden och övervåld kan finna en stor del av förklaringen till demonstranternas eget våld. En sak är tydlig i tidningarna, det har i demonstranternas fall inte rört sig om något agerande i självförsvar utan det har varit regelrätta attacker.

Ofta väljer man att tala i termen ligister som förstört de fredliga demonstranternas aktiviteter. Våldet anses vara helt opolitiskt och man argumenterar att "huliganernas" enda syfte är att förstöra. Dessa våldsverkare sägs vara en del av toppmötescircusen, som reser mellan världens alla hörn. Slutsatsen är genomgående att våldet är oförsvarbart och odemokratiskt.

En av de första ledarna inleds med följande beskrivning; "Huliganerna tog över staden, förstörde, skadade och brände."⁴⁵ Det handlar om våldsverkare som har som enda syfte att förstöra urskillningslöst. "De utnyttjar det öppna samhället för att få utlopp för sina aggressioner och de saknar totalt medkänsla. För dem är våldet och provokationen ideologi - nödtorftigt dold bakom några radikala fraser."⁴⁶ Våldet har överskuggat det annars lyckade ordförandeskapet, det handlar om ett attentat mot demokrati och lag och ordning, vandaler har härjat på gator och torg. Åtgärder som bör vidtas är reseförbud för våldsinriktade demonstranter. Antalet gatuterrorister sägs vara blygsamt jämfört med de fredliga demonstranterna och de var främst hitresta från Tyskland, Holland och Danmark. "Genua nästa! löd stridsropet och våldsverkarn drog vidare. För de globaliserade toppmöteshuliganerna finns det inga gränser, de kan åka hur långt som helst och de kan gå hur långt som helst. Göteborg har blivit avtvingad sin mentala oskuld. Våldet riskerar att bryta ryggen av vänstervågen. Våldet överskuggar allt."⁴⁷ Rubrikerna är bland annat: "Demokratin är våldtagen"⁴⁸, "Öppet angrepp på demokratin".⁴⁹

En annan ledarskribent skriver om hur de svartklädda demonstranterna agerat som proffs och att alla som kastade sten var maskerade. "Grattis AFA, eller vilka ni nu var, som sade er protestera mot samhällets

⁴⁴ Se metoddiskussion, skapandet av den stora berättelsen.

⁴⁵ Göteborgs Posten 01 06 16

⁴⁶ Göteborgs Posten 01 06 16

⁴⁷ Göteborgs Posten 01 07 25

⁴⁸ Göteborgs Posten 01 07 25

⁴⁹ Göteborgs Posten 01 07 21

orättfärdiga och oproportionerliga våldsanvändning.”⁵⁰ Det skrivs vidare att professionella mötesförstörare lyckönskar varandra för bra jobb med bra mediegenomslag.

Allmänheten ser det dock helt annorlunda, menar man: vrede gentemot våldsvärkarna, avsky över förstörelsen, sorg över att demonstranter och poliser skadats i sammandrabbningarna.⁵¹ Göteborgare som har suttit och myst på caféer tvingades fly hals över huvud när ”stenbumlingar börjat dräsa in genom rutan.”⁵² ”Efter upploppen i Göteborg stod det klart att några hundra professionella bråkmakare hade lyckats fullständigt förstöra det för tiotusentals fredliga demonstranter.”⁵³ ”Extremisterna går ut på det ”demokratiska torget” och skrämmer livet ur vanligt folk för att sätta demokratin ur spel.”⁵⁴ Detta är den avgörande skillnaden mellan extremister och demokrater. I diktaturer är det nödvändigt att protestera genom gatustrider, men i den fria världen går vi till valurnorna för att avsätta våra ledare.⁵⁵ ”Relevansen i olika förslag kan inte avgöras utifrån tyngden på de gatstenar som kastas.” ”Vettigt folk använder andra metoder för att uttrycka sin mening. Dyrkan av aktionen hör inte demokratin till.”⁵⁶ ”Att skjuta järndankar med slangbella och kasta gatsten är terrorism.”⁵⁷

Reaktionen på våldet är genomgående att man förespråkar hårdare tag. Göran Persson uttalar sig om att ett tyngre polisiärt artilleri verkar rimligt, det är politikerna skyldiga de poliser som riskerar sina liv, menar han.⁵⁸ Polisen har varit i underläge och extremt utsatta. Det var europeiska proffsdemonstranter med Baader-Meinhof som förebilder som kom till Sverige och de möttes med hygglig närpolis. Småstadspoliser utan erfarenhet av kravaller placerades ut på gatorna som levande måltavlor för stenkastarna.⁵⁹ Det finns en beskrivning där man menar att det är extremistgrupper som använder sig av ett ideologiskt våld och är influerade av Baader-Meinhof, som vill provocera fram den repressiva statens rätta ansikte. Man skriver att vi har sett det värsta våldet hittills: en förstörd paradgata och tre skjutna. En annan artikel beskriver ”polisfällan” som inte gillras av polisen utan av de som döljer sina avsikter. De skall rigga för ett Baader–Meinhof läge.⁶⁰

En annan ledarartikel med rubrik: ”När himlen blev svart av sten”, ger en betraktelse över hur enskilda poliser uppfattat situationen. ”Vi slogs med demonstranter med våra egna liv som insats. Det är bara genom ett under som ingen blev mer skadad än vad som skedde.” Samma inslag beskriver händelsen vid Vasaplatsen som att fem poliser stod mot flera hundra aktivister som noterat underläget och som kastade sten. Upploppen beskrivs som traumatiska för de poliser som deltog: ”Nu plåstras poliser om till kropp och själ efter de omskakande upploppen i Göteborg.”⁶¹ I en ledare menar man att det från aktivisthåll trumpetas ut, att om inte polisen gjort något skulle inte vi heller ha gjort det. Skribenten tror att det är precis tvärtom. De som ville hade bråkat ändå, orsaker hade man alltid konstruerat.⁶² I en annan ledare erkänner man att det kanske inte fanns några vapen och kanske skulle polisen inte ha ingripit på Hvitfeldtska, men skribenten lovar att det inte hade spelat någon roll.⁶³ I ett försök att

⁵⁰ Dagens Nyheter, 01 06 15

⁵¹ Dagens Nyheter, 01 06 17

⁵² Dagens Nyheter, 01 06 17

⁵³ Dagens Nyheter, 01 07 22

⁵⁴ Dagens Nyheter, 01 07 22

⁵⁵ Dagens Nyheter, 01 07 24

⁵⁶ Dagens Nyheter, 01 07 24

⁵⁷ Expressen 01 08 20

⁵⁸ Dagens Nyheter, 01 06 17

⁵⁹ Dagens Nyheter, 01 06 19

⁶⁰ Expressen 01 06 25

⁶¹ Dagens Nyheter, 01 07 09

⁶² Dagens Nyheter, 01 08 16

⁶³ Aftonbladet, 01 06 16

analysera våldet skriver en ledare att våldet är påhejat av en föräldrageneration, som både kan titulera sig medelklass och intellektuella.⁶⁴

Men det finns också något dissonant ton i denna mediekö, en ny röst på Dagens Nyheters ledarsida befarar att aktionen mot Hvitfeldtska ökade faran för liv, hälsa och omfattande förstörelse av egendom snarare än minskade den. ”Det var efter aktionen mot Hvitfeldtska som gatuvåldet i Göteborg tog fart på allvar, inte före.” Samma skribent tar upp att skadan inte bara handlar om skyltfönster och fysisk skada utan skadad tilltro till den offentliga maktens respekt för den enskilda människan, dess frihet och värdighet.⁶⁵

Händelsen där Hannes Westberg blir skjuten i magen omnämns som att en ligist har fått en kula i bröstet⁶⁶ och i en annan artikel som att det är tre våldsverkare som har blivit skjutna. ”Det är ett fruktansvärt övergrepp att ge sig på en polisman som låg medvetslös efter att ha fått en sten i huvudet”⁶⁷, skriver man om samma händelse. I en senare artikel beskriver man det dock lite annorlunda: ”Hannes som blev skjuten när han kastade sten”.⁶⁸

Våldet har dock alltid en mening, det gäller att hitta den. Det gäller tiotusentals ungdomar som brukar våld mot egendom och person, varför? Vi behöver överbygga den misstro den internationaliserade världen har skapat.⁶⁹

Här diskuterar man för första gången våldets orsaker och hur man skall komma tillrätta med det.

Manipulering samt förhållandet mellan fredliga och militanta demonstranter

Det har i all rapporteringen gjorts en klar skillnad mellan två grupper av demonstranter; de fredliga och de militanta. Det har skrivits mycket om förhållandet mellan dessa båda grupper, dels hur det fungerade under toppmötet, dels konsekvenserna för alla inblandade. Det beskrivs på många håll hur de fredliga demonstranterna har blivit utnyttjade av ligisterna. En ledarskribent skriver att det dunkas ryggar i huligansällskapen, som turnerar världen över. Godtrogna demonstranter låter sig exploateras av provokatörerna. ”När polisen kommer till platsen har anstiftarna redan satt sig i säkerhet och vanliga demonstranter riskerar att utsättas för polisens batonger.”⁷⁰ Förutom att de fredliga demonstranterna har varit alltför godtrogna anses deras agerande ha varit undermåligt. Det skrivs att vanliga demonstranter borde hålla militanta aktivister utanför de egna leden och alla måste ta avstånd från de maskerade.⁷¹ Alla demonstranter måste ta ansvar och rensa upp i de egna leden. Om polisen skulle ingripa här skulle det innebära att även fredliga demonstranter skulle knuffas omkull och åka i backen. Så kallade vanliga demonstranter har också ett ansvar.⁷²

Man uppmanar alla organisationer att hålla sig borta från nästa stora internationella möte. Om de inser att de bara skadar demokratin skulle de som bara vill slåss avslöjas och den viktiga demonstrationsfriheten upprätthållas.⁷³

Globaliseringsrörelsen beskrivs som ett ödesdigert drama där de fredliga manipuleras av grupper, som utan några som helst betänkligheter är beredda att underminera deras ambitioner och målsättningar. De seriösa aktivisterna, som vill förändra måste nå fram till politikerna, men möjligheterna för detta begränsas radikalt när stats- och

⁶⁴ Dagens Nyheter, 01 08 16

⁶⁵ Dagens Nyheter, 01 07 02

⁶⁶ Dagens Nyheter, 01 06 17

⁶⁷ Expressen 01 06 19

⁶⁸ Expressen 01 10 29

⁶⁹ Expressen 01 06 21

⁷⁰ Dagens Nyheter, 01 07 29

⁷¹ Dagens Nyheter, 01 07 29

⁷² Dagens Nyheter, 01 06 20

⁷³ Dagens Nyheter, 01 07 20

regeringschefer hindras från att mötas och samtala. Det är dags att lägga om taktik annars finns det inga politiker på plats, som vi kan demonstrera mot.⁷⁴

Att det är de professionella våldsverkarna som har gjort så att de fredliga demonstranternas aktiviteter förstördes står klart, men dessa har inte distanserat sig tillräckligt ifrån ligisterna. Att den utlösande faktorn skulle ha varit polisens överdimensionerade insats vid skolan är ”rent och korkat trams”⁷⁵. När andra grupper inte inser att våldsverkarna kom hit för att förstöra, oberoende av provokationer, är det att visa bristande respekt för rättsstaten. De som urskuldar sig med ord som polisbrutalitet har sig själva att skylla för att svarta blocket ”färgar av sig.”⁷⁶ ”Ingen kan med trovärdighet i behåll släta över våldet genom att skuldbelägga en poliskår som försöker göra sitt jobb i en kaotisk situation.”⁷⁷ Expressen skriver att maskerade demonstranter, enligt poliskontaktgruppen, inte var tillåtna. Här blev det ett löftesbrott. ”Men för fina icke-våldspredikande ungdomar är ansvaret alltid någon annans, oprofessionella poliser, en liten grupp våldverkare, EU, medierna och så vidare.”⁷⁸ På sina håll går man ett steg längre, från uppfattningen att de fredliga har blivit utnyttjade, till att de är direkt ansvariga för förstörelsen. En ledarskribent frågar sig: om man verkligen hade velat ha en fredlig demonstration, varför förbjöd man då inte de maskerade att delta?⁷⁹ Det dras paralleller mellan tysta medlöpare i Europas historia. ”Tysta medlöpare förtjänar förakt.”⁸⁰ Man gör klart de politiska skillnaderna mellan de båda grupperna och menar att de militanta kommer att underminera de fredligas verksamhet. Det var vackert med de stora fredliga demonstrationerna, men de fredliga borde ha rensat i leden och inte tillåtit de maskerade att gå med. De våldsamma är flummiga våldsromantiker och gamla 68:or, som på nytt vill leka unga revolutionärer och som innerst inne föraktar folkrörelsedemokratin. ”De stenkastande idioterna drivs av sin egen utvaldhet och våldsromantik, men skiter fullständigt i att de drar med sig ungdomar som aldrig förr har kastat sten. En 19-årig kille kämpar nu för sitt liv på Sahlgrenska sjukhuset.”⁸¹ Det anses inte vara någon bra idé att försöka bygga broar till de autonoma, detta skulle bara legitimera dessa extremisters åsikter.⁸²

Politiskt budskap

Man skriver oftast att det handlande, som aktivisterna själva hävdar har ett politiskt syfte, i själva verket inte har någon mening som sträcker sig längre än till handlingen i sig. Vad man saboterar är inte så noga. Handlingen tycks alltmer bli sitt eget mål. Man skriver också att frihandelsmotståndarna sprider en falsk världsbild.⁸³ De militanta aktivisterna anses vara helt utan ideologi: ”de vägbyggen som saboteras idag kan vara en abortklinik imorgon”.⁸⁴ Skribenten tycker att den syndikalistiska rörelsen är patetisk med sina anarkistiska rötter. Han drar en parallell mellan aktivisterna och de som flög in i WTC – att de nog också kastat sten på ett eller annat skyltfönster.⁸⁵ Det finns en oförståelse inför rörelsens huvudmål, att förhindra politiker att träffas på

⁷⁴ Dagens Nyheter, 01 07 22

⁷⁵ Göteborgs Posten 01 06 16

⁷⁶ Göteborgs Posten 01 07 25

⁷⁷ Göteborgs Posten 01 07 25

⁷⁸ Expressen 01 06 16

⁷⁹ Aftonbladet, 01 06 16

⁸⁰ Göteborgs Posten 01 07 19

⁸¹ Aftonbladet, 01 06 18

⁸² Göteborgs Posten 01 08 10

⁸³ Göteborgs Posten 01 07 31

⁸⁴ Dagens Nyheter, 01 08 05

⁸⁵ Dagens Nyheter, 01 09 22

internationell nivå. Minsta eftertanke borde säga att det internationella politiska samarbetet måste ta sig olika former för att fungera. Man skriver att man inte får låta en utopi förhindra vad som går att åstadkomma i den verkliga världen. Demonstranter ser poliser som huvudfiende och trappar upp våldet, vilket leder till hårdare reaktioner från polisen och mer isolerade ledare. Arbetare och folk vänds då från en social rörelse och en marginalisering har uppstått.⁸⁶ Synen på våldet präglar också synen på politik. Eftersom våldet anses vara ideologiskt, men politiskt förkastligt, blir det opolitiskt. På detta sätt avpolitiseras stenkastarna och man skriver att påståendet att ungdomen skulle behöva se konkreta förbättringar i världen, knappast har något med våldsvärken att göra.⁸⁷ Det finns också en diskussion om vad detta innebär för demokratin. ”I en normal demokrati fattas inte de politiska besluten på det här sättet. I en normal demokrati utgår den politiska makten från parlamentet, debatten är öppen och medborgarna kan i val byta ut sina representanter. Budskapet är att semistaten EU måste bli en normal demokrati, lägg ner slutna förhandlingar.”⁸⁸ I en annan ledare står det följande: ”extremvänsterns verksamhet lär oss ändå något om demokratin tillstånd, många ungdomar tror inte på den.”⁸⁹ Statsminister Göran säger att han blir upprörd över detta destruktiva beteende och att det visar ett öppet förakt mot demokratin.⁹⁰ Efter ett debattprogram på TV skriver man följande: ”alla dessa ungdomar propagerade för ökad demokrati men de brydde sig inte om demokratin spelregler. Att ungdomar inte engagerar sig i de traditionella ungdomsförbunden är för att dessa är ohopbara för 68:ornas barn.”⁹¹

Synen på aktivister

Orden man använder för att beskriva aktivisterna är många och har negativ klang: huliganer, terrorister, våldsvärken, de svarta, etc. Huliganer med förvriden verklighetssyn betraktar toppmötet som en stor framgång. De slår sönder allt i sin väg, sätter skräck i tillresta EU-ledare och invånare i en hel stad och slåss med ordningsmakten.⁹² I en annan ledare står det att maskerade stenkastare inte vill ha dialog. Samma skribent har lust att kräkas på de autonoma, men tvivlar på att de skulle uppfatta kritiken i en så nyanserad åsiktsyttring.⁹³ Ledarskribenten väljer att kalla det för en ny vänster, som utövar lockelse på unga människor och har gjort EU till en symbol för allsköns distanserad makt. Allt kokar samman till motstånd utan utrymme för sakliga argument och sansad diskussion.⁹⁴ ”Globaliseringsmotståndets svarta svans skrämmer upp sig själv. I det ögonblick anarkisterna drar sina luvor över huvudet förvandlas världen för dem. Vi bär mask – alltså är omvärlden farlig. Den sortens logik frodas i lufttäta sekter.”⁹⁵

Aktivisterna beskrivs också ofta som något av ickemänniskor som är oförmögna att känna empati med poliser. I terroristens värld består inte polisen av män och kvinnor med namn och familjer. Att polisen får slag beror inte på att just han utfört en handling, utan för att han, där han ligger på marken, utgör ett bra mål, som en representant för en illegitim stat och polis.⁹⁶ Det trycks på att många aktivister är hitresta, unga och snarare med

⁸⁶ Dagens Nyheter, 01 07 21

⁸⁷ Göteborgs Posten 01 07 31

⁸⁸ Expressen 01 06 17

⁸⁹ Expressen 01 08 16

⁹⁰ Göteborgs Posten 01 06 16

⁹¹ Expressen 01 08 28

⁹² Dagens Nyheter, 01 06 17

⁹³ Aftonbladet, 01 06 16

⁹⁴ Dagens Nyheter, 01 06 17

⁹⁵ Dagens Nyheter, 01 06 19

⁹⁶ Dagens Nyheter, 01 08 21

medelklassbakgrund än arbetarklass. Skribenten köper inte argument om frustration och maktlöshet, eftersom de autonoma ofta är ”verbala medelklassbarn”. Densamme vet inte när eller var medelklassungdomar någonsin eller någonstans haft bättre möjligheter än här och nu.⁹⁷ I en ledare med rubriken ”Såld på våld”⁹⁸ där paralleller dras mellan fascister och antifascister, skriver man att ”man blir aldrig mer ädel än när man var tonåring.”⁹⁹

Om politiker, politiken och dialogen

Det råder i tidningarna ingen tvekan om att Sverige och våra politiker hade valt dialogens väg inför toppmötet. Göran borde känna stolthet över att han försökte minska avståndet mellan EU-eliten och folket.¹⁰⁰ En ledarskribent skriver att Persson, Hjelm-Wallén och Lind borde känna besvikelse för sina ambitiösa försök med storbildsskärmar och dialog.¹⁰¹ Sverige blev det första värdlandet, som valde dialog framför slutenhet och det var ett klokt beslut. Man skriver att unga människor känner sig vilsna och trängda i den politiska vardagen och att den unga generationen avvisar de etablerade politiska kanalerna. Vuxengenerationen skall vägleda ungdomen i kampen mot odemokratiska krafter och här ser man handfallenheten som oroväckande. En stor tilltro finns till partiernas ungdomsförbund. Man menar dock att slutenheten inom politiken riskerar att stöta bort unga eller i värsta fall skapa osäkerhet om demokratins innebörd och gränser.¹⁰²

Det står dock klart att man underskattat hotbilden och att det finns vissa grupperingar som man inte bör föra dialog med. AFA och de andra antidemokratiska organisationerna ville inte samtala och tur var väl det. Folkvalda politiker ska inte samtala eller förhandla med terrorister.¹⁰³

Dialogen var inte meningslös, skriver man, men ”när demokratin hotas av våldsverkare hjälper inte dialog.” ”Sådana kriminella element kan samhället bara skydda sig emot genom bättre säkerhetsplanering, bevakning och väl förberedda poliser.”¹⁰⁴ Man ser att konsekvenserna av förstörelsen och de brutna överenskommelserna från demonstranternas sida kommer att driva fram en oönskad slutenhet. Målet måste vara att kunna bevara mötena i den demokratiska form de är nu. ”Vi måste förbehålla oss rätten till möten i civiliserade former och till att kunna vara så politiskt öppna som möjligt.”¹⁰⁵ Man skriver att den ”goda viljan bemöttes med stenkastning och massiv förstörelse”.¹⁰⁶

Polis och legitimitet

Rapporteringen beskriver inledningsvis styrkeskillnaden mellan proffsdemonstranterna och den oförbredda närpolisen, polisen har varit utsatt och i ett klart underläge. Man frågar sig varför polisen inte har haft tillräckligt med resurser. Under rubriken ”Närpolis mot terrorister” skriver man att polisen inte hade något annat att möta terroristerna med än batonger och vänliga ord. Småstadskonstaplar posteras ut på livsfarliga uppdrag. Vem har

⁹⁷ Dagens Nyheter, 01 08 05

⁹⁸ Expressen 01 06 16

⁹⁹ Expressen 01 06 16

¹⁰⁰ Dagens Nyheter, 01 06 18

¹⁰¹ Dagens Nyheter, 01 06 17

¹⁰² Dagens Nyheter, 01 06 18

¹⁰³ Dagens Nyheter, 01 06 19

¹⁰⁴ Göteborgs Posten 01 09 27

¹⁰⁵ Göteborgs Posten 01 07 18

¹⁰⁶ Göteborgs Posten 01 08 19

ansvaret? Polisernas gatstenskastning var ett uttryck för desperation och underläge.¹⁰⁷ I en annan ledare frågar skribenterna sig upprepade gånger varför polisen inte hade tårgas och vattenkanoner.¹⁰⁸ Polisen har göteborgarnas sympati och man betonar det mänskliga i polisens agerande. Polisskotten var i uppenbart nödvärn. ”Ingen skugga skall falla över polisen” och ”även poliser är människor”¹⁰⁹. Kritiken från demonstranterns håll att polisen skulle ha agerat provocerande avfärdas: ”det är inte provocerande att skydda ett toppmötes delegater, att skydda sig mot de kriminella ligister, gripa våldsverkare och ta sig in i en skola, som blivit en vapengömma och ett gömställe för efterlysta brottslingar, eller att skydda en stad från vetlös förstörelselusta.”¹¹⁰ Poliserna har snarare visat både tålmod och mod och är värda all beundran för sina insatser. Alla demonstranter på Hvitfeldtska borde ha låtit sig visiteras, då hade polisens insats på skolan avlöpt odramatiskt. Samtidigt skriver man att självklart har fel begåtts: ”Det vore märkligt om inte fel hade begåtts av enskilda polismän och av polisledningen.”¹¹¹

Polisens övervåld beskrivs i en annan artikel som ”bara obildat, obehärskat och korkat” och ”skotten var en handling i uppenbart nödvärn.”¹¹² Kritik som riktas mot polisen bemöts i ledarna med att det inte är så att staten är tolerant mot polisvåld och repressiv mot demonstranter, en sådan motsättning finns inte. Till det öppna demokratiska samhället hör både demonstrationsfriheten och polisens våldsmonopol.¹¹³

Under rubriken ”Makten granskar makten” ifrågasätts dock, under sensommaren, priset för insparningen av Hvitfeldtska. Följden blev ett ”rejält tilltufsats förtroende för den svenska polisen”.¹¹⁴ I en annan artikel ifrågasätts beskrivningen av Hvitfeldtska som en ”polisiär framgång” och skribenten vet heller inte vilken sorts nödvärnssituation, som fick polisen att skjuta skarpt. Densamme förvånas över att opinionen så lätt vänds till en polisiär hejarklack.¹¹⁵ ”Jag vill tro att den svenska polisen är tillräckligt professionell för att inte gripa tillfället att ’ge igen’ för det våld och kränkningar som de utsatts för dagarna innan. Just därför menar jag att polisen har en skyldighet att ge mig och resterande medborgare i Sverige något mer än gammal invand tilltro att bita i.”¹¹⁶ Kritiken haglar sedan in efter TV-programmet Uppdrag granskning som starkt ifrågasätter att polisskotten skulle ha varit ett handlande i nödvärn. Under rubriken ”Uppdrag förvanskning” argumenteras att Uppdrag Granskning har ljugit, utelämnat delar av sanningen och styrt tankar med ljud och bild.¹¹⁷ ”Uppdrag vinkling”¹¹⁸ är rubriken till en artikel med liknande kritik.

Fascistparalleller

Det görs i samtliga tidningar paralleller mellan nazister/fascister och huliganer/antifascister. Dessa paralleller dras då man ser föraktet mot demokratin och det ideologiska våldet som något gemensamt. Terror som terror är resonemanget och man måste sätta stopp för våldet oavsett vilka politiska förtecken det har. Under ledarrubriken

¹⁰⁷ Dagens Nyheter, 01 06 19

¹⁰⁸ Dagens Nyheter, 01 07 02 Med flera

¹⁰⁹ Göteborgs Posten 01 06 16

¹¹⁰ Göteborgs Posten 01 07 17

¹¹¹ Göteborgs Posten 01 08 19

¹¹² Expressen 01 06 25

¹¹³ Dagens Nyheter, 01 10 05

¹¹⁴ Dagens Nyheter, 01 08 04

¹¹⁵ Dagens Nyheter, 01 07 02

¹¹⁶ Dagens Nyheter, 01 07 02

¹¹⁷ Dagens Nyheter, 01 11 06

¹¹⁸ Göteborgs Posten 01 08 19

”Fascister” argumenterar Dagens Nyheter att det var rätt av Göran Persson att använda stämpeln fascister på de maskerade demonstranterna. Vandalerna i Göteborg anses ha mycket mer gemensamt med svartskjortorna än de själva är medvetna om, därför att också i fascismens idévärld betonas viljan och handlingen. I fascismen har våldet ett värde i sig och precis som fascisterna förnekar de autonoma individen. Om detta kombineras med myten om ”folket” och ”folkets vilja” är man bara ett snäpp ifrån nazismens rasideologi. Gemensamt för ligisterna och fascisterna är våldet och demokratiföraktet.¹¹⁹ De skriver att AFA är en handlingsdyrkande ickedemokratisk aktionsgrupp.¹²⁰ I ytterligare exempel dras paralleller till nazismen och Hitlertyskland. ”Sverige har fått två nya typer av politisk terrorism, direkt riktade mot demokratin och rättstaten. Den ena har nazistiska förtecken. Grupperna förenas i förakt mot demokratin och dyrkan av handlingen, nyttjar anonymitet som medel för terroristisk framgång.”¹²¹ ”Bruna eller röda förtecken spelar ingen roll. Terror är terror och människor är människor.” ”Vi har sett prov på avhumaniseringen förr. Som när Hitlertyskland slutade betrakta judar som människor.” Det var vanliga människor som öppnade dörren till gaskamrarna.¹²²

En ledare tar upp en berättelse från en avhoppad nazist som har skrivit en bok. Där berättar han om hatet som drev honom och att han lika gärna kunde ha varit antifascist och misshandlat skinheads.¹²³ I en annan ledare jämförs Avenyn med kristallnatten.¹²⁴

Journalisternas förhållningssätt

Den mest omfattande kritiken mot medias egen rapportering, som förs fram i tidningarna, är att man borde ha satt ner foten hårdare mot våldsverkarna. Dagens Nyheter skriver att det har fjäskats för vänstern, att Expressen varit schyssta och låtit folk från Gatans parlament komma till tals och ”staplat floskel på floskel på finfin debattplats”.¹²⁵ Sedan kritiserar andra medier för att de okritiskt låtit namn- och huvudlösa aktivister teckna idolporträtt av sig själva.¹²⁶ Dagens Nyheter skriver att de själva valt samma hållning mot båda sidor: ”att informera om vad som pågår, att bryta anonymitet som inte har något med privatlivets helgd att göra, utan som är motiverad av en politisk taktik”.¹²⁷ Dagens Nyheter ledarsida kritiserar Joachim Berner (Expressen) för att han inte skrivit ut namn på ”vänsterterrorister”. Skribenten menar att det hela hänger på om vi andra ”väljer att bekräfta eller bekämpa terroristernas världsbild” och att det är trist att Expressen valt det förstnämnda.¹²⁸ Kritiken mot att nyhetspresentationen har varit ensidig bemöts också. Under rubriken ”Äkta engagemang, galet resonemang” förvånas en skribent över att människor inte ser att hon ”ifrågasatt några av de mest uppseendeväckande” av polisinsatserna. Hon anser sig ha en mer sann bild än Uppdrag granskning. Det viktigaste är att den skiljer sig och därmed är det hennes uppgift att sprida den. ”Men precis som med varje enskild stenkastare har jag valt att vänta tills jag fått höra båda sidorna.”¹²⁹

¹¹⁹ Dagens Nyheter, 01 06 21

¹²⁰ Dagens Nyheter, 01 06 24

¹²¹ Dagens Nyheter, 01 08 12

¹²² Dagens Nyheter, 01 08 21

¹²³ Expressen 01 08 16

¹²⁴ Göteborgs Posten 01 06 21

¹²⁵ Dagens Nyheter, 01 08 05

¹²⁶ Dagens Nyheter, 01 08 05

¹²⁷ Dagens Nyheter, 01 08 12

¹²⁸ Dagens Nyheter, 01 08 21

¹²⁹ Dagens Nyheter, 01 08 24

Hannes Westbergs kritik där han menar att den svenska pressen varit ovillig att ge en objektiv skildring, bemöts av Göteborgsposten som nonsens. ”De skildrade vad de såg. Då fanns inte tid för vinklar.”¹³⁰

Det finns en ensam kritiker bland journalisterna, som tar upp frånvaron av en djupare analys av händelserna; Expressens PM Nilsson kritiserar svenska borgerliga media hårt för att ha varit helt oförmögna till en vidare analys av det som inträffat. ”Analysen är att motståndaren är terrorist och då hjälper bara våld.”¹³¹ Han menar att man i utländsk press, som sig bör, istället har fört en debatt om demokratins former som. Han bemöter i en annan artikel kritik ifrån Svensk Handel och menar att Expressens ledarsida skilt sig från den övriga svenska pressen genom att inte enbart fördöma våldet, utan även sett till dess orsak och mening och att detta riskerar att uppfattas som förståelse och i förlängningen acceptans. ”Att svensk press i övrigt ägnat mycket lite utrymme åt att söka förklaringen till varför toppmöten numera ser ut som de gör, beror mer på en auktoritär tradition än en demokratisk.” Expressen, bland andra, bemöter kritiken av överfokuseringen på våld med ”skyll inte våldet på oss.”¹³² De skriver följande: ”Mitt bestämda intryck av den allmänna opinionen är att den ville se Hannes skjuten, inte i nödvärn utan som hämnd. Press och politiker gick denna mobb till mötes och piskade upp stämningen som blev lika förblindande som den förfalskade filmen”.¹³³

¹³⁰ Göteborgs Posten 01 08 19

¹³¹ Expressen 01 06 28

¹³² Expressen 01 09 02

¹³³ Expressen 01 11 22

Den lilla berättelsen

Demonstranterna har naturligtvis mer att säga om sin egen rörelse och det politiska arbetet än vad tidningarna har. Följande avsnitt innehåller de enskilda aktivisternas berättelser, den lilla berättelsen, om hur man ser på samarbeten och metoder i samband med protestarbetet. Berättelserna kring metoder leder oss sedermera till en diskussion om våld, som belyser våldet mer generellt, inte bara som ”metod”.

Våld

I sina berättelser har många valt att ge fragmenterade bilder om vad de upplevde under dagarna. Dessa beskrivningar har många gånger berört de mer fysiskt våldsamma händelserna. Detta stycke inleds av berättelser och reflektioner över händelser, varefter våldet som metod och som motstånd diskuteras. Slutligen berättar personerna om de effekter de upplever att våldet haft.

Händelseförlopp

Intrycken från torsdagen domineras bland samtliga av frustrationen över vad som hände på Hvitfeldtska och över oförståelse och ovetskap om vad som hände och varför. Alla var helt enkelt ’skitförbannade’. En del försökte prata med poliserna men det gav inget resultat. Först var stämningen god bland poliserna, de tjoade och tjimmade och byggde med containrar. Stämningen bland demonstranterna var orolig. Polisen förändrades direkt efter den första konfrontationen. Polisradion uppgav att det var 200 personer med molotovs vid kåren, poliserna var livrädda och hade brandsläckare och skyddsluvor.ⁱ Polisen blev bara mer stissiga. Först verkade det som om hela Bush-demonstrationen skulle gå upp mot skolan, men det slutade med att delar av demonstrationen gick upp till skolan. Man bankade, skrek och var glada. Sedan började demonstranter kuta över containrarna och togs emot av folk. Poliserna red rätt in med piskor och slog.ⁱⁱ

En person som var med vid konfrontationen vid Götaplatsen på fredag förmiddag ger följande historia, som till största (inte de ”personliga”) delarna delas av de andra vi intervjuat som var med. Han försov sig, kom sent – det var tumultartat. Han anslöt sig, men inte till det svarta blocket, som redan då var avskuret av polisen. Folk hade tillhyggen och han maskerade sig. Polisen attackerade med hästar och poliser och demonstranter knuffades. Han visste inte hur det hela hade startat, vilket han säger kan göra att han tycks barnslig då han ansluter sig. Han hade dock känsla av att de (poliserna) inte skall få kränka ett politiskt utrymme till. Han var otroligt frustrerad över det som hänt på Hvitfeldtska. Det fick vara nog. Han kände att han ville bevara och försvara det kvarvarande utrymmet. Han ser det som en solidaritetshandling med de andra som blivit attackerade, dels under dagen, dels under gårdagen. Han tyckte att det kändes skumt när folk började elda stolar och grejer, men då kunde han inte lämna platsen på grund av polisens avspärningar. Han ville dessutom inte, då han inte ville lämna de andra som var kvar. Han säger att det var väldigt få som slog sönder fönster. På Posten-sidan handlade det nog bara om fem personer eller några fler. Det var dock fler som gick på, exempelvis, McDonalds. Han tycker att det var onödigt med kaféerna och vissa affärer typ Kapp-Ahl, som är konsumentkooperativ. Vissa lämnade platsen när busskurerna slogs sönder, han hörde en tysk motivera den förstörelsen med att det var ett sätt att protestera mot privatisering av kollektivtrafiken.ⁱⁱⁱ

En annan demonstrant berättar att hon gick med det svarta blocket ner mot mässan, även om det kanske inte är där hon hör hemma. Men att hon avlägsnade sig när poliserna red in i dem.^{iv} En tredje demonstrant berättar att hon gick med ner på Berzeliigatan men såg egentligen inte det som hände där framme. Hon hade egentligen inte

tänkt gå ner, men när hon såg att det bröts upp stolpar ville hon gå ner och prata med människor; inte för att säga att de skulle gå därifrån utan snarare för att informera dem så att de skulle kunna förhålla sig till situationen. Hon gick längst bak och blev indragen i gruppen och fick springa därifrån under polisens stormning. När hon avlägsnade sig var det någon slags massrörelse och hon visste inte hur det skulle sluta. Hon kom tillbaka en halv timma senare och då var allt lugnt vid Götaplatsen men hon hörde att det brann längre ner. Icke våldsnätverket satt på Götaplatsen och firade sin inklättring med fika.^v En fjärde person var på väg till biblioteket för att läsa tidningen. Han hamnade mitt i gruppen, det var förvirrat och det dröjde ett tag innan förstörelsen börjar. Han försökte stoppa det. Det kändes som om alla väntade på att polisen skulle komma men de kom aldrig, folk börjar bygga en barrikad och efter ett tag kom polisen och gänget jagades bakom teatern.^{vi}

Vissa demonstranter uppfattade det som att polisen försökte ”göra en Malmö”,¹³⁴ men det kunde de absolut inte göra, de var för få! Han var inte förvånad, men fascinerad, över hur snabbt man fick upp barrikaderna, kedjade ihop bänkar och bord med cyklar, sprejade fina grejer och tände brasa bakom. Sen kom poliserna springande, de slog efter allt och hundarna bet efter allt.^{vii} Flertalet av de som deltog i upploppen reflekterade inte precis över vad händelsen kunde innebära i framtiden.^{viii} Det fanns en gemensam känsla när det hände, invandrargång gjorde det för att det var kul, det var inte bara proffsligister, det var folk som var förbannade.^{ix}

På fredagskvällen var det Reclaim the city-kalas (RTC) där många upplevde att poliserna handlade helt ologiskt och med en känsla av hämnd. Några demonstranter trodde det var fest, andra var arga, ytterligare andra visste inget.^x ”Där jag stod sprang en kedja på 10-20 poliser in mot 1000 personer och slog åt alla håll. När folk upptäckte att de inte blev jagade vände de, polisen blev instängda, kanske upplevde de det som otäckt. Sedan fick en polis tag på en punkunge, då rusade någon fram och slog undan benen på snuten, han blev liggande men ingen rörde honom.”^{xi} Samma person tycker att detta var något som präglade hela toppmötet. Det klagas över att folk var blodtörstiga, men var som helst runt om i världen hade polisen blivit dödad. Hon tycker snarare att toppmötesdagarna präglades av politisk manifestation och genomgående av försvar. Stenar kan vara farliga men poliserna var skyddade och ingen blev allvarligt skadad. Folk var jämförelsevis jävligt lugna och våldet var symboliskt, man tog polisbilar, affärer, gick på poliser i grupp inte enskilda poliser.^{xii} En massa rykten florerade bland annat om skjutna poliser. Han störde sig på att folk stod och dansade och skrek om ickevåld, det kändes konstigt när någon blivit skjuten. Poliser trängde upp folk i trappuppgångar, hästburna stormade emot dem, han tror att de jagade någon stenkastare.^{xiii} En demonstrant beskriver det som att hon under RTC var som i ett fantasiskåp – hon hörde skotten, men där hon stod, var allt trevligt, det var fest. Verklighetsbilderna går inte ihop, folk kan inte ha blivit skjutna. Hon trodde att det hade hänt tillräckligt, att vidrigare saker inte var möjliga. Men det blev bara värre.^{xiv}

På lördagen finns inga berättelser om våld hos demonstranterna. Bara glada berättelser om demonstrationen.

Uppfattningar om våldet

I en diskussion kring våld är det nödvändigt att problematisera kring begreppet självförsvar, samtidigt som man lätt fastnar i en diskussion om ett ord som man inte kan definiera. Det flesta är överens om att det alltid berättigat med självförsvar, men vad är självförsvar? En person som var med i sammandrabbningarna på fredag förmiddag tycker att självförsvar är tillåtet för båda sidor vid sådana tillfällen - en åsikt han på vissa sätt delar med

¹³⁴ När EU:s finansministermöte hölls i Malmö i mars 2001, ingrep polisen i motdemonstrationen genom att skära av den svarta delen av demonstrationståget och grep samtliga däri.

många.^{135 xv} Många säger att demonstranternas agerande på Hvitfeldtska var helt legitimt, att det skedde för att polisen bröt förhandlingar och alla överenskommelser.^{xvi} Vissa demonstranter väljer att vända på frågan och undrar varför man *inte* skulle ha kastat sten på Hvitfeldtska och Vasaplatsen.^{xvii} Känner man sig hotad måste man ha rätt att göra någonting åt det, även om vissa menar att det är ett bättre alternativ att avlägsna sig från platsen,^{xviii} att det kan vara strategiskt idiotiskt (samma person ser fram emot den dagen då folk tröttnar på bankerna och slår sönder dem)^{xix}.

De tillfrågade tycker inte att "självförsvar eller inte" är en möjlig frågeställning, vi måste försöka förstå varför situationen uppstår. Självförsvar finns som en genuin reflex, men komplicerar förhållandet, särskilt när ordningsmakten har möjlighet att med laglig rätt att göra det de gör.^{xx} En demonstrant funderar kring om stenkastning är ett brott mot demokratin och poängterar att det bara skedde i "clash" med polisen. Både vid RTC och på Hvitfeldtska var det få som var beredda på våldsamt försvar. Det blev så när de kom i trängt läge med polisen.¹³⁶ Hon ställer sig frågan som samtliga tar upp som avgörande: Vad hade hänt om de inte belägrat skolan?^{xxi}

En person säger att han anser att anledningen till att sådana här våldssituationer uppstår är att folk handlar emotionellt, vilket gör att media kan skriva att vi är terrorister, eftersom det är polisen som har våldsmonopolet.^{xxii} En annan person frågar sig: "Hur kan de säga att detta är provocerat om någon rider in i mig med häst? Då får jag kasta sten."^{xxiii}

Flera personer menar att folk nog hade kunnat godta stenkastning, men barrikader och skyltfönsterkrossning blir kontraproduktivt.^{xxiv} En annan förstår inte att folk blir så upprörda över materiell förstörelse. Nessims mattor är en kedja över hela Sverige och de är försäkrade, som alla andra. Samtidigt frågar han sig hur slugt det är att ha förstörelse som strategi. Han tycker att det blir otydligt när det uppstår spontant ur en kravall^{xxv}. Det är många som känner att det kanske kan vara okej att slå sönder banker och McDonalds, men att det på alla sätt är helt fel att slå sönder mindre affärer, busskurer, biblioteket och konstmontrar.¹³⁷ Denna tanke finns även hos de som var med på Avenyn.^{xxvi} Frågan blir då ett metodproblem i en kravall.^{xxvii} En person tar upp att det inte är okej att kasta sten på poliser eller saker, men däremot att använda en grävskopa för att stänga ett McDonalds.^{xxviii} Andra säger mer generellt att det som hände på Avenyn inte var något negativt, bland andra en demonstrant som inte själv var med men som skulle ha kastat om hon hade varit där. Hon tar inte avstånd från våldet eller förstörelsen rent principiellt. Sådant händer, även om allt kanske inte var så bra. Hon tyckte det var symboliskt och ekonomiskt jättebra. Bankerna är givna - de är själva symboler, liksom Nessims, som är en stor kedja och affärskedjorna representerar inte hennes klass direkt. Hon identifierar sig med förortsungdomar mer än med affärsägarna.^{xxix}

Effekter av våldet

Åsikterna kring effekterna går vitt isär bland de tillfrågade individerna. En person som själv var med och kastade sten mot polisen på fredag förmiddag hävdar att repressionen drabbar folk som inte använt våld och personen anser därmed att de som kastar har ansvar inför de demonstranter som inte givit sig in i den sortens kamp.^{xxx}

¹³⁵ Däremot går åsikterna isär om det strategiska, om vad som är självförsvar och när det är okej för poliser respektive demonstranter.

¹³⁶ Här är Hannes Westberg ett bra och mycket känt exempel

¹³⁷ Här framkommer också uppfattningen om att det egentligen inte spelar någon roll vad som händer ur mediasynpunkt; de skriver vad de vill ändå.

Denna uppfattning återkommer hos flera individer, liksom att kravallerna stal plats från debatten, men att vänstern i efterhand fått fler spaltmeter än på mycket länge.^{xxxvi} Vissa människor känner att repressionen påverkar dem mycket i deras politiska arbete.^{xxxvii} De menar att polisen därmed kan se det som att de lyckats med sin taktik, medan andra menar att den inte påverkat dem nämnvärt. De som tycker sig ha drabbats hårdast menar också att detta kan visa på det kortsiktiga i metoden med våldsamma konflikter, då den i detta fall anses riskera att uttradera den militanta rörelsen.^{xxxviii} De som inte tidigare sällat sig till de autonoma tar nog ett steg bort, det gick snett. Folk som drabbats av polisen går nog åt båda hållen. Många av dem har nog ändrat sin syn på polisen, i viss mån har nog exempelvis även föräldrar påverkats. ”Bra men dyrköpt.”^{xxxix} De mer våldsamma grupperna anses av vissa inte ha påverkats alls av våldsutvecklingen.^{xl} Detta kan kopplas samman med att en person säger: ”Våldet borde inte ha påverkat särskilt mycket, det var inget nytt förutom att det hände här. Det är varken första eller sista gången. Det har dessutom tvingat fram en diskussion här inom alla grupper.”^{xli}

I den konkreta situationen, och sedermera på längre sikt, påverkar våldet på två sätt, menar en person. 1) Människor blir skrämde och springer från platsen, de vågar kanske inte gå med igen. 2) Människor blir jävligt förbannade och slår tillbaka, adrenalin. Ingetdera är ett resultat av klart tänkande; snarare stress, folk reagerar onormalt. Konsekvenserna av det idag är en jobbig debatt om splittring vilket blir jobbigt både för den utdefinierade och den som utdefinierar.

Det är många som delar uppfattningen att våldsanvändningen har drabbat Attac hårt då de jobbat mycket på indefinieringen. Den sprack,^{xlii} de förlorade sin ”sosseflygel” menar någon.^{xliiii} De fick nog ta största smällen på det ideologiska planet – det var till dem som media och ”allmänhet” associerade först. Deras folkrörelsekarriär sprack och många av dem tog det väldigt personligt.^{xliiii} Det är många som tror att våldsanvändningen har en stark negativ effekt på rörelsens relation med ”Svensson” och ”folket”.^{xli} Våldet har minskat aktivisternas legitimitet hos gemene man, i högre grad ju närmare Göteborg man bor.^{xli} En Attacmedlem menar att våldet blivit kontraproduktivt och lyckats tysta oss, och ser på stenkastarna som nyttiga idioter och att våldet slagit undan medvinden för rörelsen.^{xliii} Det har blivit lätt att ”vifta med Göteborgsspöket” för dem som önskar starka repressiva lagar.^{xliiii} Personen menar att samhällets orättvisor uppdragats efteråt, men att detta likväl skulle ha skett kravallerna förutan; ”samhället använder hela maskineriet för att slå mot en grupp”.^{xliiii} Av samma person, med flera, tas det dock upp som positivt att världen vaknar lite och att människor i tredje världen applåderar för att ungdomar i Göteborg kastar sten för en gemensam sak.^{xliiii}

Våldet anses ha skapat en olycklig klyfta mellan demonstranter.^{xliiii} Det har tvingat fram ett avståndstagande. Samtidigt menar vissa att det är positivt eftersom det tvingat fram en diskussion inom hela rörelsen, inklusive Afa.^{xliiii} Många känner att processen radikaliserat dem och deras samhällssyn – detta gäller för både de som har en positiv respektive negativ bild av stenkastningen.^{xliiii} ”Vanliga tonåringar kände sig kränkta och började slåss – vad skulle de annars ha gjort? En spärr bröts vilket ses som positivt av vissa. ”Vi väljer att bli attackerade, men det gör inte de. Utvecklingen av detta är antingen en indefiniering eller en radikalisering.”^{xliiii} Våldet anses ha varit nyttigt för Sveriges situation och synen på politik. Folk brukar tänka att de är självständiga, men man bestämmer inte över sig själv, vi gör inte mycket som går emot det normala och därför kan vi vara glada. När någonting händer synliggörs problemen och det är bra. För henne var det positivt, man mår inte bra psykiskt, men våldet var nödvändigt.¹

Manipulering

Det är ingen av de tillfrågade demonstranterna som tänker, liksom media, att de våldsamma demonstranterna skulle ha manipulerat de fredliga. Ingen av de tidigare ”fredliga” demonstranterna känner sig lurade av de mer militanta på något sätt.^{li} Man tar upp att demonstrationerna naturligtvis använts som ”rekryteringsbas”, exempelvis då vissa grupper ville att Bush-demonstrationen skulle fortsätta upp till Hvitfeldtska på torsdag eftermiddag.^{lii} De som har erfarenhet av kravaller anses ha ett bättre utgångsläge och det kan vara så att andra ”ovana” råkade mer illa ut då de har svårare att läsa av situationen.^{liii} Uppfattningen är inte att människor kastar sten för att någon annan säger att man skall göra det, utan att det kanske snarare handlar om att människor hamnar på ”fel” plats,^{liv} dras med av situationen,^{lv} och blir frustrerade över polisens brutalitet.^{lvi} ”Man väljer ändå att plocka upp stenen och kasta, visst kan gruppsyck stressa men då manipulerar vi varandra jämt i det dagliga livet.”^{lvii} En del menar att den enda manipulation av fredliga demonstranter man har sett till har varit från polisens sida.^{lviii} En person väljer att uttrycka det som: ”Kravallen drogs igång och sedan blev polisen galen. Det är inte ”kravallskaparnas” fel att polisen inte har någon urskilningsförmåga.”^{lix} En demonstrant menar att de som har en allt för vid definition av självförsvar och en romantiserad bild av gatustrid drog igång och eskalerade kravallerna; ”mycket testosteron hos unga killar”.^{lx} Anledningar till att media skriver mycket om manipulation är bland annat för att få fredliga demonstranter att framstå som dumma i huvudet^{lxi} och att de inte fattat något över huvudet.^{lxii}

Planerade kravaller

Den rådande¹³⁸ uppfattningen bland demonstranterna är att det är en liten, eller näst intill obefintlig grupp, som regelrätt hade planerat att starta eller delta i en kravall. En person tror att händelserna på Avenyn var planerade.^{lxiii} En demonstrant poängterar att de som deltog på exempelvis Avenyn inte är någon enhetlig grupp, men att det nog fanns människor där som kände, att om det kommer ett tillfälle, då jävlar!^{lxiv} Eller kanske en lite lugnare version: om det händer något kommer jag att försvara mig och mitt utrymme.^{lxv} En del kom kanske till Göteborg för att ”kravalla”, men det betyder inte att folk är opolitiska våldsverkare. Kravall är en radikal politisk handling. Kravallerna är viktiga som politisk kampmetod, men de är inget utan allt det andra.^{lxvi}

Mångas agerande bygger på tidigare erfarenheter av polisen och liknande situationer, vilket gör att man ser på upplopp med andra ögon än många andra människor.^{lxvii} Flera tror att det var många som inte alls hade planerat eller organiserat något upplopp, utan att människor hamnade i situationen, drogs med och fattade ett individuellt beslut.^{lxviii} En tanke är att fler är beredda att försvara sig ju närmre man kommer den konkreta situationen.^{lxix} I detta sammanhang problematiserar personerna kring vad som menas med att planera: om man går i en demonstration och är beredd på motstånd som kan bli en kravall, innebär det att planera en kravall? Om så är fallet, har hon och många andra planerat kravallerna.^{lxx} Ett vanligt argument är dock att det är svårt att hävda att det är planerat, eftersom man ser det som en reaktion mot någonting som händer, exempelvis omringningen av Hvitfeldtska.^{lxxi} Detta till trots lyckades man gånger vända saken till något positivt, som exempelvis att middagen blev inställd.^{lxxii} ”Det är inte vi som styr, vi kan reagera på gatan och det gjorde vi bra. Vi kan planera hur mycket vi vill. Polisen slog mot infrastrukturen. Vi planerade en blockad av Svenska Mässan. Allt sattes ur spel i och med Hvitfeldtska. Repressionen blev så extremt våldsam, det fanns inga svar annat än att försvara sig.”^{lxxiii} En del tror att vissa hade förberett sig genom att exempelvis inkludera en skiftnyckel i packningen.^{lxxiv}

¹³⁸ Detta är den allmänna uppfattningen vilken kan återfinnas i alla intervjuer förutom en.

Det skulle kunna vara så att kravallerna bottnade i ett slags hämndbehov, polisen anses så att säga ha gjort sitt. Att gå in i antikapitalistmarschen var som att säga att det är okej att börja.^{lxxv} Uppfattningen bland övriga organisationer är inte att de svenska autonoma, däribland AFA, hade planerat några kravaller.^{lxxvi}

Uteslutning, ut- och indefiniering

De flesta är eniga om att grupper av demonstranter inte skall uteslutas ur demonstrationer och samarbeten. Men uppfattningar som att ”det svarta blocket skulle inte ha fått vara med, det skulle ha minskat skadorna” finns också, även om samma person menar att det var polisen som valde den konfrontativa linjen.^{lxxvii} Orsakerna till att man vill undvika uteslutning varierar. Det är bland annat att hela vänstern försvagas av att inte samarbeta,^{lxxviii} att ingen har misskött sig i några demonstrationssituationer,^{lxxix} att utanförskap leder till desperation och sekterism och vidare till ”Baader-Meinhof”.^{lxxx} Man tycker inte att det är våldet från demonstranterna som är problemet, utan det strukturella våldet mot oss och andra människor, i andra delar av världen.^{lxxxi} Det är obehagligt med paralleller till Baader-Meinhof, för den repression man hade i Tyskland var stark nog att ta död på en hel generation – vi måste fortsätta att vara och synas på ett sätt så att de inte kan komma åt oss.^{lxxxii} För etablissemang är det inte bra om vi är 25 000 missnöjda som säger att vi inte litar på polisen, då har Jaldung problem, men om vi börjar utesluta löser vi själva deras problem.^{lxxxiii} Så länge makten kan välja mellan att lyssna eller inte lyssna, kommer de att välja att inte lyssna och de är samtidigt medvetna om vad det innebär om tillräckligt många tar ställning. Här har Attac en viktig funktion som moderator.^{lxxxiv} Det är makten som sätter dagordningen och det som hände under toppmötet var ett resultat av dess agerande.^{lxxxv} En person menar att fördömandet handlar om taktik och att man gör det för att tvätta sina egna händer.^{lxxxvi}

En känslig fråga när man diskuterar uteslutning är maskering. Flera uppger att de är kluvna här. En person från ett av de politiska ungdomsförbunden uttrycker att det är politiskt omöjligt att gå i samma demonstration som maskerade och det kommer att så förbli för en lång tid framöver. Mycket med tanke på att de som ungdomsförbund har det kommande riksdagsvalet att tänka på.^{lxxxvii}

De allra flesta vi pratat med är rörande eniga om att de som ingår i ett samarbete måste kunna följa vissa demokratiskt uppsatta regler. Exempelvis: om en demonstration är uttalat ickevåldslig måste de autonoma acceptera detta om man går in i samarbetet. Vissa menar dock att om det förekommer uppenbara polisiära attacker måste folk få försvara sig.^{lxxxviii} Många betonar vikten av dialog mellan demonstranter för att öka förståelsen för varandras erfarenheter och uppfattningar.^{lxxxix} En ”intern” kritik mot rörelsen förekommer, bland annat menar någon att ”det är populistiskt av exempelvis Vänsterpartiet att säga att inte AFA får gå med, när de vet vad AFA har gjort, själva sitter de bara där. Är det några jag inte vill arbeta med så är det Ung Vänster – här i Göteborg är de en plantskola för karriärer.”^{xc} En person säger: ”Om Kpmlr tycker att det politiskt viktigaste är att ta avstånd, vet jag inte om vi har något att säga. Om antirasism för dem är att vi är det största problemet handlar det bara om populism.”^{xcii} En demonstrant uttrycker problemet som att vissa grupper först gick ut och förhärligade våldet och att detta gav en polarisering genom att alla var tvungna att förhålla sig till detta. Vi faller i maktens fälla och diskuterar inte längre politik.^{xcii}

Samtliga tycker att ett fördömande i media är problematiskt av olika orsaker, det splittrar rörelsen och försvagar den därmed. Den behövs både innanför och utanför makten.^{xciii} Någon menar att det kan vara okej i ett skademinimeringssyfte.^{xciv} Maktens önskan är ju en total indefiniering – pacifiering, eller en total utdefiniering – repression och kriminalisering.^{xcv} Samtal och diskussioner kring meningsskiljaktigheter skall ske inom

rörelsen, det förvrängs bara i media, vilket även visar på hur viktig diskussionen mellan demonstranter är.^{xcvi} En Attacmedlem tycker att det är svårt att inte fördöma i vissa situationer. Media kräver att man skall ta ställning, annars blir man detsamma som AFA. Dessutom, påpekar han, för att kunna förmedla budskapet om varför man exempelvis kastar sten, om frustrationer och strukturer, krävs det att man står fri själv, annars talar man i egen sak. Det skulle vara lättare för Bo Lundgren att säga att det är fel på de grundläggande strukturerna.^{xcvii}

Utrymme och förutsättning

Vissa menar att deras utrymme för att arbeta politiskt kraftigt har minskat efter toppmötet (en del tar även upp 11 september som en faktor) medan några tycker att det är oförändrat eller kanske till och med större. En person från den första kategorin säger: ”Jag är vit, man, medelklass och akademiker och borde därmed ha goda förutsättningar att hantera legala institutioner. Men det hjälper just inte, mer än kanske i sakfrågor. Det finns inga helhetsförutsättningar.”^{xcviii} En annan uttrycker det sålunda: ”När vi affischerar får vi böter, för vi har inte råd med tidningar, vilka ändå bara når ut till medelklassen. De flesta vet om begränsningarna, arbetar därefter och tänker därmed inte på dem.”^{xcix} De som menar att utrymmet ser bättre ut nu, trycker på att det finns ett ökat intresse för debatten, kanske framför allt hos unga människor.^c

En person tar upp att en kännbar förändring är den inom rörelsen som är orsakad av alla inneboende konflikter.^{ci} Även de som anser sig ha goda förutsättningar för politiskt arbete ser en stor svårighet i att nå ut med ett budskap; särskilt som misstron mot media bara ökar och de känner sig motarbetade av samhällstrukturen.^{cii} Man påpekar att det var lite svårt att komma igång igen med arbetet. Det var först efter några månader som han vågade brinna för någonting igen.^{ciii} De trycker även på att det nu finns goda förutsättningar med ökat stöd, bland annat från föräldrar.^{civ} Det är en nödvändighet att rörelsen måste ta sig mer utrymme och att det kommer att bli så.^{cv} Det är flera som säger att de känner sig trängda av media och utrymmet där: att man har svårt att se vettiga alternativ, att media tillsammans med den rådande samhällsdiskursen får en att tänka på och driva små frågor i stället för de stora, utopiska som man först engagerade sig i.^{cvi}

En del demonstranter beskriver att de driver sin kamp avlyssnade, spanade på och hela tiden på gränsen till total utdefiniering. Inte ens de egna medierna har längre ett självklart utrymme. ”Samhället försöker avpolitisera människor, man driver samförståndstanken. Men gängkulturer är också politiska – de är en konsekvens av en otrygg situation. Nu har politiska frågor förvandlats till polisiära.”^{cvii}

Metoder

Vissa menar att alla metoder kan vara bra, men att det kräver en noggrann avvägning av vad som gagnar kampen.^{cviii} En del av de intervjuade demonstranterna lägger stor betydelse vid effekten och följderna av metodvalet, medan andra fokuserar mer kring individens agerande och den faktiska situationen. En del ser att metoden endast avgörs av hur många den kan få med sig i sin strävan,^{cix} man söker en förankring hos de som inte är lika politiskt engagerade.^{cx} Om det är något som måste göras akut får man göra det först och arbeta på att skaffa folkligt stöd efteråt.^{cxii} Andra säger att de inte definierar sin kamp utifrån metod utan utifrån situationen, våld kan vara helt vansinnigt ibland men helt självklart vid andra tillfällen, det handlar om en diskussion och en bedömning. Visst kan man tänka strategiskt, men ibland handlar det om sekunder.^{cxii} Det är många som uppfattar det som att det inte är vi som styr situationen och att vi därmed får lägga ribban där motståndaren lagt den, ”jag vill inte kasta molotovs men har de tårgas”^{cxiii} Det gäller att synliggöra konflikter och för detta krävs långt mer

än demonstrationer. Det känns så annorlunda när man är mitt i, men i vardagen är man fjärran från exempelvis palestiniernas situation.

Alla tar upp att metoder som är alldeles nödvändiga, är de som gör att man kan finnas på alla plan i samhällsdebatten samtidigt, opinionsbildande verksamhet, diskussioner, skriva politisk poesi, studiecirklar, informations-spridning, nätverksbyggande från gräsrotsnivå och demonstrationer. Det stora flertalet ser också civil olydnad som en viktig del i kampen.^{cxiv} Färre personer nämner direkt aktion och sabotage som bra metoder och de menar att alla metoder kan vara bra, men de mest militanta kommer sist.^{cxv} Flera ser att det kan finnas en poäng att gå den parlamentariska vägen även om man inte tycker om parlamentarismen i sig. Det gäller främst vid ensaksfrågor.^{cxvi} Det anses viktigt att variera motståndet; att bygga upp egna strukturer och alternativ för att åstadkomma en maktförskjutning i det långa loppet, exempelvis när det gäller pensionsfonderna, bankverksamhet. ”Bryt mot lagar, regler och gränser men det är inte säkert att alla skall göra det i alla lägen.”^{cxvii} Det finns en stark önskan om att positivisera (i bemärkelsen göra roligare, gladare, mer positivt laddad) det politiska arbetet utan att för den skull skall tappa bort allvaret i det hela. Någon tar upp gaypride-festivalen som ett bra exempel.^{cxviii} ”Även om den nya vänstern är mycket livsstil, är den nyskapande, det behövs peppande, det skall inte vara så jävla tråkigt att engagera sig.”^{cxix} Man måste vara kreativ och glad; göra musik, poesi och läsa!^{cxx}

Det råder en splittring både inom och mellan personer kring våld som metod.¹³⁹ Många kan se att det finns en poäng men det är svårt.^{cxxi} En del demonstranter som innan lärde sig och trodde på tanken om ickevåld känner sig besvikna och lite lurade. De har svårt att tro på ickevåldet efter det som har hänt^{cxvii}. Någon säger att hon undvek konfrontationer, men att hon nu vill ha dem.^{cxviii} En person menar att den direkta aktionen framför allt stärker den som utför den och personens syn på sig själv som politisk kraft.^{cxviii} Det är flera som tar upp den geografiska och tidsmässiga aspekten; att det exempelvis kan vara bra med ett gerillakrig, men inte här.^{cxv}

En demonstrant säger att han inte vill lära sig hur man använder våld, han försöker undvika tanken då den blockerar kreativt sökande efter andra lösningar.^{cxvii} En annan demonstrant (som själv kastade sten mot polisen på Avenyn) säger att det är nog med kravaller nu – det som gäller är snyggt militant ickevåld, typ vitaoverallaktionen: glada saker, men vi måste stå där det händer, kanske med kostym och gasmasker. Gatukravallen har spelat ut sin roll, den ger mest polisen hårdare och konstiga metoder. De kommer helt legitimt kunna spärra av alla skolor eftersom det ändå bara bor gangsters där.^{cxvii} Det är dock flera som uttrycker att de ser kravall som ett politiskt uttrycksmedel,^{cxviii} men att den här, av bland annat media och etablerade politiker, förvandlades till ligism.^{cxix} Det utrymme vi har finns på gatan, vi reagerade där och vi gjorde det bra – vi *kan inte* planera.^{cxix} Kravallen bryter samförståndsandan; att folk inte ställer upp medan makten bara tar och tar; det visar på en social oro.^{cxv}

Maskering

Alla förstår varför man maskerar sig, men ser också olika problem med det. Alla är emot ett maskeringsförbud, men inställningarna till maskering skiljer sig åt. En demonstrant säger att hon förstår att folk vill maskera sig och tycker att de skall få göra det. Hon gör det inte själv, eller har inte gjort det hittills. Det hänger mycket på situationen. Exempelvis i en jättedemonstration ser hon ingen anledning till maskering, men hon fördömer inte de som gör det.^{cxvii} En annan menar att det för henne känns självklart att vara mot ett maskeringsförbud,

¹³⁹ Se även stycken om våld, effekter av det samt planerade kravaller

samtidigt som hon känner sig rädd när hon är bland maskerade människor. Hon blir lika rädd för en polis med huva.^{cxxxiii} En tredje säger att hon fattar mycket väl varför vissa maskerar sig, synd att folk behöver det, hon tänker att det inte skulle behövas.^{cxxxiv}

Flera ser problem med maskering, även om det inte är själva maskeringen som är det egentliga problemet. En demonstrant säger följande: Naturligtvis är inte maskering problemet, likställningen av mask och våld får man inte gå på. Det är ett problem även om man är personligt medveten, bär man svart mask ber man om repression och gör sig obegriplig för allmänheten. Hon har gått maskerad i 30:e november tåg i Linköping, i fjärilsmask, när nassarna filmar. ”Det är viktigt att inte blotta strupen för mediadrevet.” En demonstrant konstaterar att maskering inte ser så trevligt ut. Han har en känsla av att det inte är det han vill förmedla. Han hade inte tänkt maskera sig men gjorde det, det blev psykologiskt när fler och fler började maskera sig i Vasaparken. Han tycker man ska ha rätt att maskera sig.^{cxxxv} En annan förstår att människor vill skydda sig för nazister och Säpo. Han tycker det borde vara upp till var och en, men media älskar att använda det. De flesta är väl redan registrerade så låt dem göra det en gång till. Man bör inte vara alltför rädd.^{cxxxvi}

Flera konstaterar att maskering är en förutsättning för att kunna bedriva sitt politiska arbete så som samhället ser ut idag. En demonstrant uttrycker det på följande sätt. Det finns ett behov av maskering, människor jobbar politiskt på olika sätt, vissa förföljs av nassar, eller rättsstaten, hon förespråkar inget mer än att ta sitt ansvar. När man skall göra något konkret istället för symboliskt, är det upp till var och en. Man registrerar faktiskt folk idag, det är viktigt att komma ihåg. Man håller sig anonym men uttrycker en åsikt. Det är inget problem, folk har förståelse. De människor som aldrig har känt den rädslan är de som har makten i samhället.^{cxxxvii} En annan säger att maskering är nödvändigt i vissa sammanhang och i vissa kamper. Han är attraherad av tanken på maskeringens avpersonifiering – att det viktiga inte är att jag står här, utan att det står en person här. Kanske gömmer maskeringen brottsliga intentioner, men hans kamp är brottslig. Den är omöjlig utan brott och maskering.^{cxxxviii} En tredje konstaterar att hon själv skulle maskera sig, polisen har så mycket koll på alla, inte för att hon är feg utan för det kostar att ha sin politiska åsikt.^{cxxxix}

Vi har lagar där polisen godtyckligt avgör när en aktivitet skall avbrytas och när den blir en brottslig handling. Då blir det en förutsättning att man maskerar sig om man vill säga det man tycker.^{cxl} En annan tycker att maskering är jättebra, fantastiskt! Det skulle vara livsfarligt utan maskering, med tanke på poliser, nazister och porrklubbar.^{cxli} Några resonerar kring hur just maskering kan utnyttjas mot demonstranter. En demonstrant säger att maskering kan vara kontraproduktiv, vilket det var i Genua. Polis och fascister maskerade sig och provocerade fram agerande. Han vill dock inte se ett förbud i lagen.^{cxlii} En annan säger att det i alla demonstrationer efter Göteborg har funnits maskeringsförbud. Hon tycker det är illa, för vi ska inte gå statens ärenden. Ytterligare en annan säger att det kan ju vara så att man har maskering för att kunna synas, som i exempelvis Chiapas.^{cxliii}

Om politiker, politiken och dialogen

En demonstrant säger att hon tror på en dialog med politiker, men att man måste hitta vad som ska till för att det ska bli meningsfullt och vilka förutsättningar som krävs, exempelvis tid och en bra underlättare. Alla slänger sig med uttrycket konfrontativ dialog men det är något man måste arbeta fram.^{cxliv} Hon tycker inte att ett samtal per definition ökar politikernas legitimitet.^{cxlv} Att sluta prata skulle för henne vara obegripligt, samtal är kärnan i humanismen. ”Det måste finnas samtalsrum.”^{cxlvi}

Angående dialogen mellan politiker och demonstranter känner en annan demonstrant att det var helt rätt att prata med Göran Persson, även om ingenting händer. Han säger att Göran inte pratar med dem för att vara snäll, utan för att saker har hänt.^{cxlvii} Han säger också att Göran Persson-dialogen var svår att förankra och förklara. Det var många som sa att de sålde sig till Göran och det var en stor debatt på Attac-listan. Han menar att de var hos Göran för att 80 000 personer demonstrerade i Nice. Han kände att Göran ville prata, han lyssnade och det kändes positivt. Göran såg oroad ut när han exempelvis fick höra om Malmö och lovade att detta skulle utredas.^{cxlviii} Debatten på onsdagen med Göran tyckte han var misslyckad; dåligt med tid för förberedelser, ont om tid där, dåliga talare. Detta gjorde att Göran tog poängerna.^{cxlix}

Flera var dock positiva till dialogen som fördes inifrån mässan på fredagen, men någon påpekade att den följdes upp dåligt. En demonstrant berättar att han anser att den dialog som fördes var otillräcklig. Om konsekvenserna av detta: Vi hade under flera månader diskuterat förutsättningar för massiva och fredliga demonstrationer genom nytt angreppssätt, som skulle få så många som möjligt att ställa upp på konfrontativ dialog, för att tränga in i mässan med bildskärmar och använda toppmötet för att diskutera politik. För att klara detta behövdes två förberedande dialoger; en praktisk och en politisk dialog. Tiden för de förberedande dialogerna var för korta för att inte EU-toppmötet skulle förvandlas till kaos. Polisens oväntade och oförutsägbara agerande vid Hvitfeldtska gjorde att många aktioner inte kunde genomföras, kaos blev ett faktum.^{cl} Flera menar dock att man trots nederlaget måste fortsätta. Som samma demonstrant uttrycker det: Det finns ingen annan väg än en fortsatt och fördjupad dialog. Självklart innebär dialogen komplikationer; man har olika världsbilder, man tar det inte seriöst, man ljuger osv. Politiker måste diskutera med alla som uttrycker en politisk åsikt, alltså också med stenkastare.^{cli} En demonstrant säger följande: Mellan politiker och demonstranter är det viktigt att det förs en dialog. Politikerna skall vara tvungna att konfronteras, de får ju inte reda på något annars, det finns inga andra kanaler. Politikerna måste erkänna stenkastarna som en del i proteströrelsen och även som en följd av deras egen politik. Det finns en orsak till att stenkastarna finns.^{clii} En annan säger att det man vill är få en dialog mellan politiker och demonstranter, att politikerna skall komma ner på jorden och prata med folk. Han är tveksam till om dialogen med politikerna verkligen leder någon vart.^{cliii} En tredje demonstrant menar att man inte får bli en del av dem, för då har vi misslyckats. Vi ska inte kompromissa, men det kan vara bra om vi kan göra gemensam sak. När de blir rädda börjar de lyssna, men vi skall inte lite på dem för mycket.^{cliv}

Den andra synen på dialogen är mycket mer skeptisk. Flera menar att man vinner väldigt lite på dialog och menar att dialogen aldrig kan bli på lika villkor, det finns alltid intressen bakom. Det är makten som sätter upp villkoren och den är alltför fjärrad från vanliga människor. Man ser inget utrymme för dialog när man har för radikala politiska krav. En demonstrant säger att han inte har någon idealistisk människosyn – människor har de åsikter som kan försvara deras maktposition. Detta lägger lock på dialogen. Det finns inget utrymme för dialogen utanför deras intressen, om det inte innebär ett större hot att inte föra dialog. Revolutionära vänstern kräver mer än vad som kan rymmas innanför de gemensamma ramarna. Det finns ett intresse för Attacs krav hos den politiska eliten, medan det inte finns några gemensamma ytor med oss. Detta ger en obefintlig grund för dialog.^{clv} En demonstrant resonerar så att hon kan se en poäng i den konfrontativa dialogen, men i Sverige är makten inte hotad eller ens ifrågasatt. Att återvinna samförståndet innebär då att de utnyttjar oss, vi måste bryta samförståndet. De behöver ingen dialog för att förstå problemen, de pratar med sig själva om oss, om invandrades situation, om småbarnsföräldrar osv. Men de väljer att inte agera, de för en låtsaskritik av varandra. Vi kan vinna små grejer med dialog men vi behöver främst dialog med vår sociala bas.^{clvi} Hon fortsätter: Makten

vill avradikalisera och distansera, den radikala rörelsen vill radikalisera, det är konflikten. Makten är jävligt medveten om vad det innebär att folk börjar ta ställning. Det finns de radikala människor som vill debattera och radikalt förändra. Hon menar att så länge makten kan välja att lyssna eller inte, så väljer den att inte lyssna, tills tillräckligt många kräver.^{clvii} En tredje menar att det är bra med dialog, men inte att lägga fram planer. Hon säger att man måste ha planer, måste tänka att de inte är ärliga, vill veta mer, ha kontroll, visa att vi har kontroll. Polisen och politiker är maktapparater med samma syfte fast olika metoder.^{clviii} Avslutningsvis pekar en demonstrant på konsekvenserna av dagens demokrati: De får ta att saker blir sönderslagna. Att folk kastar sten beror inte på att de tycker att de kommer fram lätt med sin röst.^{clix}

Polisen och legitimiteten

Tidigare erfarenheter

Flera demonstranter har sedan tidigare dåliga erfarenheter, som präglar deras syn på polisen. Efter toppmötet har denna negativa syn både befasts och förstärkts. En demonstrant berättar om polisens homofobiska attityd mot honom vid ett PL13- omhändertagande och om hur hans gamla flickvän, som varit politiskt aktiv på annat håll, blivit förnedrad och misshandlad vid antiporraktioner. Nu i efterhand anser han att ledningen och organisationen som sådan har visat sig vara värre än han trodde, annars har synen inte förändrats nämnvärt.^{clx}

Så här säger en annan demonstrant om polisen som en samhällsinstitution: Institutionerna finns där för att bevara den rådande ordningen. Mot vad som anses kriminellt har de rätt att ingripa. Det är läskigt, ur två aspekter: De får större möjlighet till avlyssning och registrering än de haft sedan trettioalet. Under 60-70-talet fanns det men det var inte vanligt och inte öppet. Nu är det tillåtet och hur mycket sker då inte i det fördolda? För det andra bekymras hon över polisens kultur, som nu har synliggjorts. Den har förfinats med tiden. Ibland tänker hon sig att de är krigsmålade under sin maskering, de går in i strid, agerar inte för att lösa upp en situation. Hon ser att de blivit rårare de senaste åren. Det finns poliser som hon har stor respekt för; ofta är dessa kvinnor som arbetar med våldtäktsbrott och sexualbrott. Hon tycker att kunskapsnivån inom polisen är skrämmande låg, främst angående samhället och politiskt motstånd; de har förvridna bilder.^{clxi}

För flera demonstranter har bilden av polisen förändrats till det sämre. De har tidigare mest erfarenheter av harmlösa kvarterspoliser. De tar upp polisens ingripande i Kungsträdgården i Stockholm och Malmö, som starka händelser som förändrade deras syn på polisen i negativ riktning. Flertalet av demonstranterna tar upp poliskulturen som ett avgörande problem och att polisens inställning till demonstranter och marginaliserade grupper i samhället är mycket oroande. Så här beskriver en annan demonstrant sina erfarenheter av polisen: De senaste 7 åren har polisfarenheterna varit ensidigt negativa, men hon har positiva erfarenheter i politiska sammanhang, vid tillfällen när man kommunicerar, schyssta, oftast kan man inte kommunicera, hon upplever ett förakt mot oss från deras sida. Vi tillhör så olika världar, vi tror inte på dem som auktoritet. Om de hade agerat som människor hade det varit en annan sak, de vinner ingen respekt med uniform och vapen. De bygger sin respekt på just att majoriteten är auktoritetsberoende och macho. Det finns säkert de som är jättebra och jättetrevliga som personer, men det spelar ingen roll när de är där de är, de försvarar något vi motarbetar. Det är inte polisen som är problemet, utan systemet som berättigar deras övergrepp på människor. Hon fick sin uppfattning bekräftad, men de var så många och det hände så mycket mer. Men hon har sett det många gånger, det är inte väsensskilt från en demonstration med 50 personer och 50 poliser. De mötte motstånd och blev säkert

jävligt rädda. Vi har för lite motstånd mot övergrepp. Hur tror de vi känner när de slår med batongen, det finns inga vittnen och man är helt rättslös. De kommer nog inte göra den kopplingen, men de är ifrågasatta, de står inte säkert.^{clxii}

Några berättar om hur de genom andrahandskällor fått en negativ bild av hur polisen agerar, men inte riktigt tagit detta på allvar förrän de såg med egna ögon i Göteborg. Detsamma gäller de som haft en obestämd men något negativ inställning till polisen tidigare. En demonstrant säger att hon aldrig hade kunnat föreställa sig att Hvitfeldtska var PR-mässigt möjligt att genomföra och komma undan med!^{clxiii} En annan demonstrant säger att han har sett en brutalitet som har provocerat fram ett behov av självförsvar.^{clxiv}

En tredje demonstrant resonerar kring skillnaden mot de som redan tidigare misstrodde polisen. Han litade inte på polisen innan heller, men märkte en skillnad på dem som faktiskt gjorde det. De blev så uppgivna, de kunde inte tro det som hände.^{clxv}

Allmän beskrivning

Samtliga demonstranter beskriver ingripandet vid Hvitfeldtska som en chockartad upplevelse som satte präge på resten av dagarnas händelser. En demonstrant berättar: Det var bra stämning och därför kom torsdagsförmiddagen som en chock. Han trodde inte att det var sant och kunde inte heller förstå hur det kunde hända. Alla de möten och träffar som de planerat gick om intet, det blev kaos. Han ringde till dialogpoliserna de var ute på demonstration och hade inte blivit informerade om ingripandet på Hvitfeldtska.^{clxvi} Flertalet demonstranter ger bilden att polisen dels inte hade kontroll över situationen och heller inte ville kommunicera med demonstranterna. En demonstrant berättar att det kändes som om de ville döda alla vid Vasaplatsen, det var hämnd, vad fanns det för poäng med att ta gatufesten?^{clxvii}

Så här beskriver en annan demonstrant hur hon observerade polisens ingripande vid Järntorget: Hon börjar se poliser överallt, röra sig ned från olika sidogator, väller ned från Linnégatan, bankar på sköldarna och sjunger sånger, försöker trycka folk tillbaka, det fungerar inte. Hon står på hörnet till Tredje Långgatan när en svart massa av snutar väller in, ren flax att hon kommer undan. De är aggressiva, adrenalininstinna och hetsiga, ”det är så jävla sjukt”. Hon tänker att alla på Järntorget kommer att dö, blir helt hysterisk.^{clxviii} Hon berättar att efter den stora demonstrationen tidigare på lördagen har folk börjat försvinna, en efter en. Polisen har åkt runt och plockat folk, någon går för att hämta någon och kommer aldrig tillbaka; plockade på lördagen helt godtyckligt, riktigt otäckt.^{clxix} Hon säger att det kanske är en annan sak i efterhand, men då visste de inte var det skulle sluta, polisskott, folk har försvunnit och så Järntorget. Det kunde vara Iran, Chile under militärkuppen. I det läget hade de inte den blekaste aning var det skulle sluta.^{clxx} Man undrar fortfarande hur det kunde få hända och varför människor inte reagerar. Polisen går in och tar en skola, krossar fyra dagars politisk manifestation, alltsammans kablaskas ut men ingenting händer. Han tycker inte att det känns som ett rättsamhälle, detta är ingen demokrati. Folk vill inte veta.^{clxxi} Man är chockad över de absurda situationerna som uppstod. Man ser också hur detta gynnar de som helst inte vill se de politiska protesterna. Ingen av demonstranterna var närvarande vid Schillerska, men några har kommenterat det. En demonstrant beskriver lördagen och Järntorget som ”kaos och massarresteringar”. Han säger att ”det här är som en diktaturstat, som i Kina”, och fortsätter, ”sen var det den nationella insatsstyrkan vid Schillerska och en kompis fick ligga i hundmat”.^{clxxii} Samtliga demonstranter menar att det var polisen som valde våldet. De provocerade fram kravaller genom att attackera hela tiden och Hvitfeldtska var den största provokationen av alla. Det fanns redan mycket spänningar efter Malmö. En

demonstrant blev tagen när han var på väg upp mot Hvitfeldtska för att se vad som hände. Han blev skitsur och tänkte att om polisen är så här kommer det att bli som det blir.^{clxxxiii} En annan demonstrant berättar att en kompis frågade polisen varför de slog med batongerna mot sköldarna. De svarade: ”Det är som att peppa varandra inför en fotbollsmatch - måste vinna”.^{clxxxiv} De flesta demonstranter har berättelser om polisingripande. En där några killar i 'dreads' blir slagna av poliser som hoppar ut från en bil och sedan drar in killarna i denna. Han tror inte att det är sant. Han tar numret på bilen och kollar upp den, det är en polisbil.^{clxxxv}

Polisdialog

Det finns flera som litade på polisen innan toppmötet och nu har ändrat uppfattning. De som redan innan var skeptiska har fått sina uppfattningar bekräftade. En demonstrant berättar att hon litade på polisen. Det var underbart att olika grupper kunde prata med polisen och komma överens, att det fanns respekt. Men sen vaknade hon vid insatsen vid Hvitfeldtska.^{clxxxvi}

Flertalet av demonstranterna är mycket skeptiska: ”Så går man hem och vet att båda sidor ljuger.”^{clxxxvii} ”Dialogen är bara ett spel för gallerierna.”^{clxxxviii} ”Totalt meningslöst, deras enda syfte med en sådan dialog är att få ökad kontroll över oss.”^{clxxxix} Polisdialog är bara till för att läsa av varandra, polisen agerar på någon annans mandat. Det fanns inget förtroende för polisen. Om 19.000 demonstranter inte är överens är det inte bara tal om skilda intressen, dialogen är borta.^{clxxx} Diskussionen går så att man kan föra en dialog om de mest grundläggande intressena vid demonstrationer, men sedan har man alltför skilda intressen. Man litar inte på polisen och ser att deras uppgift är att motarbeta det politiska arbete man ägnar sig åt. De har heller inget intresse i att diskutera sitt arbete med demonstranterna (vid plogbillaktioner kan det fungera). En demonstrant berättar hur polisen bröt dialogen: Man gjorde ett utbrytningsförsök från Hvitfeldtska, när de förhandlingar som pågick bröts. Jaldung tyckte inte kraven var godtagbara, de trodde man skulle gå ner mot mässan när Bush var där. Alla hade faktiskt varit ganska öppna med vilka aktioner man skulle göra. Polisen hade hela bilden, men de trodde det fanns mer. Polisen litar inte på oss heller.^{clxxxxi} En annan berättar hur polisen beskrev demonstranterna inne på Hvitfeldtska när de skulle gå in och förhandla; ”Därinne sades finnas desperata människor med tunga vapen och att det var med fara för sina liv de gick in.”^{clxxxii}

Flera har blandade känslor inför fortsatt dialogarbete, som något man måste, men ändå inte tror på. En demonstrant säger: Blir det dags igen är det bara att kavla upp ärmarna, det finns inget annat att göra, polisen kommer att sabba allt ändå. Polisdialog är som att leva med ett hyckleri, ”om jag vill något måste jag skita ned händerna”.^{clxxxiii} Några tar upp hur dialogen fortfarande kan fylla en funktion men under andra förutsättningar. Polisdialogen skall väl fortsätta, men inte bara med någon kontaktgrupp, de får bara förhandla så länge som ledningen vill.^{clxxxiv} Om polisen är seriös och vill minimera våldet kan man föra en dialog, Jaldung var oseriös.^{clxxxv}

Fascistparalleller

Alla är överens om att parallellen är helt felaktig och utan analys, men man ser hur media kan göra den och vilka intressen som detta gynnar. En demonstrant säger att fascistparallellen som tidningarna gör är befängd. Det våld som demonstranter utövade under toppmötet används för att bryta ett förtryck – fascisternas våld upprätthåller och skapar förtryck. Detta skall i så fall vara det som jämförs med polisens våld – det är reaktionärt våld som upprätthåller en illegitim världsordning. I detta kan man se medierna som aktiva talesmän för detta fascistiska

våld.^{clxxxvi} En annan demonstrant säger att hon tycker att det är direkt löjligt, det finns ingen likhet någonstans, man har en totalt motsatt analys. Det är snarare staten och polisen som visar alltmer fascistiska tendenser, men vill man svartmåla något så funkar det ju. Sen är en sten som kastas inte samma sak som om man skulle kasta sten på igelkottar eller vad som helst. Vi kastar aldrig i samma syfte.^{clxxxvii} En tredje ser följande förklaring: Media drar parallellen mellan svarta blocket och fascisterna, eftersom etablissemangen drar alla som inte följer samhällets lagar över en kam. I övrigt är det helt grundlöst. Det svarta blocket bygger trots allt på solidaritet och medmänsklighet, medan fascisterna drivs av det motsatta. Samhället borde välkomna solidariska rörelser – inte motarbeta dem.^{clxxxviii}

En demonstrant förstår att kopplingen görs, han menar att det säljer tidningar att skrämna folk, men det finns ingen analys. Vi vill ha ett ännu mer demokratiskt samhälle, fascisterna hatar ju demokratin.^{clxxxix} Ytterligare en förklaring är följande: Parallellen med fascisterna är attraktiv retoriskt sett. En retorisk metod att hävda att vi har en konspiration med våra värsta fiender.^{cx} En demonstrant säger att det inte alls är samma sak. Det är väldigt få som ser våld som strategi, snarare än självförsvar, men det finns en otydlighet. Det är dock en enorm skillnad i politisk analys. Det som kan vara liknande är en liten övermänniskoattityd. Vi är de mest radikala, vi har förstått och står lite över, osv. Det ser hon som ett fascistelement. Det blir ett problem när arbetet kommer att handla mer om den egna gruppen. Det gäller inte bara våldet, utan kan gälla både militanta och plogbillar när man inte kan relatera till andras världsbild.^{cxci} En annan klargör skillnaden mellan grupperna: Fascisterna hatar allt och slår alla. Anarkister slår mot ett system, de slår inte en person utan mot en struktur.^{cxcii} En tredje säger att han kan se några enstaka som kunde ha gått i ett annat gäng. Skillnaden är att de flesta vill att världen skall bli bättre. ”Vi drivs inte av hat.” Han tycker att estetiken är misslyckad när man kan jämföra kängor, rånarluvor, osv. Att de parallellerna dras är inte så konstigt.^{cxci} Fascistparallellen är självklar, de skriver det värsta med utgångspunkt att svartmåla ner hela rörelsen så mycket som möjligt.^{cxci}

Uppfattning om medias rapportering

Alla tycker att medias rapportering varit under all kritik. Trots att man tidigare haft en negativ syn på media är det flera som ändå blev förvånade. Det finns också de som inte är ett dugg förvånade. Beskrivningar som usel, pinsam, katastrofal, oförsvarbar, jättedålig, förenklad, förfärlig, ensidig, enfaldig, fruktansvärd, vansinnig osv, kommer från samtliga. Man lägger olika vikt vid hur viktigt det är att synas i media, flera betonar dock att det är nödvändigt för att få ut sina politiska budskap, man måste vara ”mediesmart”. Men man säger samtidigt att det är näst intill omöjligt. Några menar att det inte fungerar eftersom borgerliga media inte är något forum för oss. Flera har tidigare pratat med media men känner sig väldigt tveksamma nu. Flera säger att de inte alls känt igen sig i medias beskrivningar. Media har bara fokuserat på våldet och inte givit några förklaringar, men det följer deras logik. Flera tar upp Uppdrag Granskning, som det enda som varit bra. Många exempel ges på hur media har ljugit rakt av och bidragit till en hätsk stämning mot demonstranterna. En demonstrant säger att det borde vara straffbart att piska upp stämningar genom att publicera [osanna] historier om en person som ska ha blivit gripen med en molotov i en lägenhet. De slår mot vår politik, genom att sammankoppla oss med allt som gemene man kan uppfatta som distanserande och med de kommunistiska massmorden.^{cxcv} En annan berättar att polisen sa att det fanns en massa vapen inne på Hvitfeldtska. Det fanns ingenting, men media basunerade ut att det gjorde det.^{cxvii}

När en demonstrant kom upp till Hvitfeldtska så journalister på TV4 att demonstranterna hade skjutit med stålkulor ut genom fönstren mot polisen.^{cxvii} En annan berättar hur hon uppfattade media: De agerade på fältet som aktörer inte som speglare. De spred lögnerna som att Hannes var död och att Sahlgrenska hade hållit möte, att det skulle ha funnits 200 maskerade med knölpåkar och att man hade börjat slåss uppe vid Linnéplatsen.^{cxviii}

Flera tar upp och kritiserar medielogiken och hittar också där förklaringar till varför man rapporterat som man har gjort. En demonstrant säger att han tycker att medias offentliga diskussion saknar en linje, en sorts historielöshet, de som skriver tycks inte reflektera över varför saker händer. Något händer, det åtgärdas på plats, så händer nästa sak.^{cxix} En annan säger att han tycker att Uppdrag Granskning har varit den enda öppningen bland de etablerade kanalerna. De andra medierna har i efterhand endast rapporterat slentrianmässigt eller inte alls. En demonstrant säger att han tycker att det är naivt att tro att media kommer att publicera en politisk analys, istället för att blåsa upp meningsskiljaktigheter, som när man fördömer våld.^{cx} En annan demonstrant resonerar kring våldsfokuseringen och säger att han inte tror på pratet om att våldet tog plats från de fredliga aktiviteterna i media och tar upp Bryssel som ett exempel. Det stod en liten notis om att 80.000 demonstrerade. Media är inte intresserade av massans budskap, de vill ha våld.^{cxii} Värst var, anser en demonstrant, rapporteringen från Vasaplatsen på fredagen – de såg några poliser som blev attackerade utan att de visste varför och skrev om detta, som om inget hade föranlett det hela. Inga reflektioner, inga perspektiv - varken framåt eller bakåt. Tyckte att det lättade lite efter första Uppdrag Granskning.^{cxiii}

Man kan i olika grader tänka sig att tala med media, men ser väldigt små och oförutsägbara möjligheter. De flesta är dock överens om att man måste förhålla sig till media på något sätt. Så här beskriver en annan demonstrant hur det känns att möta media: ”Man blir så mycket i någon annans våld och varje gång riskerar man att bli idiot för halva svenska folket”. ”De kan komma och hålla bajs i håret på mig. [...] Det ska man på något sätt ställa upp på.”^{cxiiii} Hon känner sig kvävd av media, dels för att inte ha fått sina erfarenheter speglade någonstans, dels för att behöva hantera dem under och efter toppmötet och för vad de dragit igång i Attac. Hon tycker det visar hur gravt vrickad vår kultur är. Men hon tror samtidigt att man måste relatera till media och navigera på något sätt – tröttsamt.^{cxv} En annan demonstrant säger samtidigt att det är ett bra tillfälle att protestera vid toppmötena, media är där och du finns på ett annat sätt, det är ändå viktigt att snacka om media. Mediarepresentanter säger att de tänkte skriva spaltmeter om seminarier, men eftersom det kastades sten skrev man om det. Men så har det varit vid varje toppmöte, det är inget nytt. Det är synd att sakfrågorna hamnar i skymundan, men utan våldet hade det inte diskuterats alls, tyvärr!^{cxvi} Flera har en klar uppfattning om vilken roll media spelar i samhället och att de inte står på deras sida politiskt. Så här uttrycker en demonstrant det: Media är en specifik grupp, deras ägare speglar deras intressen. Det som förs fram är ekonomiskt, politiskt, de är konglomerat med både nassar och maktintressen. De har i hennes politiska arbete alltid rapporterat till nackdel, det är inget forum, de rapporterar oavsett om vi pratar med dem eller ej, kan vara användbara i vissa sammanhang om man spelar deras spel.^{cxvii}

Sammanfattande jämförelse

Nedan kommer vi att beskriva de skillnader vi kan se när vi jämför de båda berättelserna. Vi kommer i stor utsträckning att försöka använda oss av de rubriker vi redan satt upp. Men eftersom berättelserna skiljer sig kapitalt åt på vissa viktiga punkter, kommer även andra rubriker att uppstå. Vi avslutar med att diskutera vad som finns med i den stora, men inte i den lilla berättelsen, och vice versa, då prioriteringarna är mycket talande och beskrivande. För enkelhetens skull förkortas här ”den stora berättelsen” som sb och ”den lilla berättelsen” som lb.

Våldet

I sb hävdar man, å det bestämdaste, att det inte har handlat om något självförsvar från demonstranternas sida, det har varit regelrätta attacker, detta var ett organiserat mordförsök. Våldet från demonstranterna är helt opolitiskt och det enda syftet är att förstöra. De vill sätta demokratin ur spel och de är terrorister. Våldet under toppmötesdagarna är det värsta man har sett: en förstörd paradgata och tre skjutna. Det är ytterst få inlägg som går emot ovanstående. Hvitfeldtska kan inte ha någon betydelse eftersom allt våld var planerat.

I lb säger majoriteten att demonstranternas våld handlar om självförsvar, men många problematiserar innebörden av det. Det kan handla om att försvara utrymme, egendom eller människor. Alla tar upp Hvitfeldtska som start och anledning till stora delar av våldet och att polisen där satte ramen för interaktionen mellan poliser och demonstranter. Alla tar upp att polisen har ”ingripit” i onödiga situationer, vilket har varit provocerande. Kritiken fokuserar både på den materiella förstörelsen och på stenkastning mot polisen.

Effekter av våldet

I sb säger man att våldet har skrämt livet ur ”vanligt folk”, provocerat fram en slutenhet i politiken och hårdare tag från polisen, samt förstört för fredliga demonstranter. De säger att de inte kan skriva om något annat eftersom våldet har överskuggat allt.

I lb säger man att våldet har lett till att ”vanligt folk” har tappat förtroendet för och distanserat sig från rörelsen. Våldet har stulit plats från de fredliga och den ”alternativa” politiska debatten. Samtidigt tar flera upp att det har skett en positiv radikaliserings på grund av händelserna, det har avslöjats hur förhållandena ser ut. Olika delar av rörelsen har drabbats olika, totalt sett har det både skapat intern debatt och nya klyftor.

Förhållandet mellan olika grupper av demonstranter

I sb anser man att fredliga aktivister har utnyttjats av de våldsamma och att man har berett utrymme för dem. De fredliga aktivisters aktiviteter har förstörts, men samtidigt bär de fredliga ett stort ansvar. De måste rensa upp i de egna leden och sluta upp att försvara de våldsamma aktivisterna, vilket de inte har gjort tillräckligt.

I lb menar samtliga att man skall sätta upp riktlinjer för samarbeten och att dessa måste accepteras och följas, då blir en uteslutning aldrig aktuell. Man vill inte utesluta då det försvagar vänstern och man tycker att alla har följt de gjorda överenskommelserna.

Planerade kravaller

I sb är man övertygad om att kravallerna har varit planerade på olika sätt, dels genom att det finns grupper som bara kommer för att förstöra, dels genom välorganiserad terrorism.

I lb menar man att det inte var planerat och att det dessutom skulle vara praktiskt omöjligt. Här menar man att man har agerat utifrån tillfället. Däremot är man övertygad om att det finns människor som har varit förberedda på konfrontation.

Utrymme och metod

I sb skriver man att unga människor sällan haft så goda förutsättningar att påverka politiskt som de har idag. Man tar upp att många av de som kastade sten på Avenyn är välartikulerade medelklassbarn, som inte behöver tillgripa våld.

I lb beskriver en del av demonstranterna att de inte ser några legala helhetsförutsättningar för radikalt politiskt arbete. Det är exempelvis olagligt att affischera. De som använt våld och delar av de som inte gjort det, ser det inte som att demonstranterna har valt våldet som en strategi, utan att det snarare handlar om en metod att bemöta det som sker. Det handlar för många om en metod bland flera andra, som man alltid väljer sist. Det förs en diskussion kring det strategiska i att använda våld.

Maskering

I sb drar man en direkt parallell mellan de som är maskerade och de som brukar våld, det är dessa som skall uteslutas i alla sammanhang. Det faktum att man maskerar sig likställs med att vara oseriös.

I lb är samtliga mot ett maskeringsförbud, alla förstår varför man maskerar sig och majoriteten vill inte utesluta någon på grund av detta. Aktivisterna kan delas in i två grupper. De som inte ser maskeringen som problemet, utan som en effekt av många andra problem, men som anser det är kontraproduktivt. Och de som ser möjligheten att maskera sig som en förutsättning för delar av sitt politiska arbete.

Dialogen med politikerna

I sb menar man att de svenska politikerna valt dialogen och öppenheten, men demonstranterna har svikit och brutit löften. Det råder en enighet om att politiker inte skall föra samtal med våldsamma aktivister. Demonstranternas agerande kommer att leda till ökad slutenhet.

I lb menar en del att dialogen är önskvärd och nödvändig men att det är formerna för den som är problemet. Dialogen har skett på de etablerade politikernas villkor. Andra menar att tillräckligt radikala frågor ej kan drivas inom parlamentarismen, eftersom makten inte har ett reellt intresse att föra dialog. Aktivisterna har inte brutit några löften. Man tycker att politiker skall kunna samtala även med våldsamma demonstranter.

Polisens och statens legitimitet

I sb hävdar man att staten inte är tolerant mot polisvåld och inte heller repressiv mot demonstranter. Man har ett stort förtroende för statens förlängda arm, polisen, och att den endast gör vad den skall. Man upplever inte att fängelsedomarna är för stränga utan snarare att de är bevis på att vårt rättssystem fungerar. Man ifrågasätter inte heller att förundersökningen mot polisen läggs ner. Man menar att stat och polis varit dialogvillig, men att demonstranterna brutit samarbetet. Däremot ifrågasätts legitimiteten för Carlssonkommittén.

I lb ifrågasätts polisens och statens agerande. Förtroendet är lågt och man ser ingen förutsägbarhet. Många är kluvna inför tanken på en fortsatt dialog med polisen. Man ser den mer som ett nödvändigt ont, som inte kommer att ge något i praktiken. Den är inget forum för att diskutera det politiska utrymmet utöver demonstrationer.

Demonstranterna upplever det som att polisen brutit avtal och överenskommelser och att det inte spelar någon roll vad man diskuterar med polisen – ledningen gör som den vill ändå.

Polisens våld

I sb menar man att polisen har agerat i underläge mot professionella demonstranter. Att närpolis har placerats ut mot terrorister förklarar polisens ibland felaktiga handlande. Ingen skugga skall falla över polisen, de har bara gjort sitt jobb, att försvara EU-toppmötet och försvara allmän ordning och säkerhet.

I lb berättar flera om tidigare dåliga erfarenheter av polisens övergrepp, samtidigt som många är förvånade över hur polisen kunnat göra som den gjort. Det görs jämförelse med diktaturstater, man har inte sett någon gräns för polisens agerande.

Befogenheter

I sb anser man att situationen i Göteborg blev som den blev för att polisen har för små och få befogenheter, samt för dålig utbildning för dylika situationer. Man förespråkar hårdare tag, ett tyngre polisiärt artilleri och tar upp att även statsminister Göran Persson tycker så. Ledarskribenterna frågar sig varför inte den svenska polisen får ha vattenkanoner, som de har på andra platser.

I lb menar samtliga att ökade resurser och befogenheter till polisen inte kommer att lösa några problem. I det system vi har är det självklart att de skall försvara ett toppmöte, men inte att gå till angrepp. Många menar att polisen inte skall få bära pistol vid demonstrationer, utan att de skall få utbildning i positiv konflikthantering och i att lugna människor. Mer defensivt än offensivt. Vissa menar att staten överhuvudtaget inte skall ha ett våldsmonopol.

Fascistparallellen

I sb drar samtliga tidningar tydliga paralleller mellan fascister och nazister, å ena sidan, och maskerade, våldsanvändande aktivister, å den andra. Detta grundas i att man anser att båda grupperna är handlings- och aktionsfixerade, föraktar demokratin och använder våld som en central metod, samt att de båda grupperna sprider samma stämning till omvärlden. AFA är den enda gruppen man tar upp och mellan denna och enskilda aktivister dras flitigt paralleller till nazityskland.

Samtliga i lb tycker att denna parallell är felaktig och ger samtidigt flera förklaringar till varför media skriver som de gör. Man anser att media går maktens ärenden och att de okritiskt tar in ”fakta” från polisen. Man hävdar att det våld som använts av aktivister används för att bryta ett förtryck, medan fascisternas våld vill uppehålla ett förtryck. Här drar man en parallell till polisens våld, som man menar är reaktionärt och upprätthåller en illegitim världsordning.

Medias hantering

I sb har tidningarna fört en intern kritik av varandras hantering av händelserna. Genomgående tycker man att andra varit för snälla och fjäskat och givit militanta aktivister för mycket utrymme att komma till tals. Alla tycker att de själva gjort en saklig och nyanserad rapportering, som sig bör. Uppdrag Granskning orsakar storm och benämns talande i två tidningar som ”Uppdrag Vinkling” och ”Uppdrag Förvanskning”.

I lb tycker samtliga att medias rapportering har varit katastrofal, ensidig, förenklad, pinsam. Individerna har inte känt igen sig, de tycker att det har ljugits och dramatiserats, samt att media inte är intresserade av politiskt budskap, utan enbart av våldet. Man upplever att det inte spelar någon roll vad man säger, man är dömd på förhand. Många intervjuade beskriver Uppdrag Granskning som det bästa som har hänt i svensk media.

I sb totalt förtroende för polis, inte i lb.

Vad finns i stora berättelsen men inte i den lilla och vice versa

Det blir problematiskt att diskutera vad som finns med i sb men inte i lb då vi har ställt intervjufrågorna i lb utifrån det vi läst i ledarna.

I lb finns ett antal saker som man valt att inte ta upp i sb, exempelvis demonstrationerna, aspekter på att Hannes blev skjuten, nationella insatsstyrkans ingripande på Schillerska, omringningen av Järntorget, händelserna på Berzeliigatan som föregick Avenyn, att polisen bröt med dialoggruppen innan omringningen av Hvitfeldtska, seminarierna på Fritt Forum, det stora antalet frihetsberövanden.

Kapitel 4

Sammanfattande analys

I denna sammanfattande analys vill vi försöka se och klargöra några av de olikheter mellan den stora och de små berättelserna, som vi tycker framstår som centrala för en diskussion i termer av falsk kommunikation. Vi kommer att utgå från Habermas (som vi använder och utvecklar delvis efter vår egen tolkning), men också försöka förhålla vår slutdiskussion till de skillnader som i detta sammanhang kan finnas mellan Habermas och Foucault.

De viktigaste frågeställningarna, som växer fram ur vår jämförelse, gäller begreppen politik och våld. Vår diskussion kommer leda oss in på vad olika former av falsk kommunikation innebär för framtida politisk verksamhet och den globala rättviserörelsen, inte minst genom den vanmakt som vi menar växer fram ur vad vi vill kalla en diskursiv falsk kommunikation.

Politik är hela livet

Ägande- respektive brukanderätten av olika begrepp är central i den falska kommunikationen, som vi ser det. Precis som västerländska feminister anklagas för att ha tagit ordet kvinna och gjort det till en definition av sig själva, utan reellt utrymme för andra kvinnor,¹⁴⁰ pågår det en kamp om flera avgörande begrepp i den här aktuella diskussionen. Politik är ett sådant ord. Eftersom det är den stora berättelsen som definierar politik, är det helt självklart, att det som delar av den globala rättviserörelsen håller på med, inte ryms inom definitionen av politik. Detta förhållningssätt blir sålunda ett medel för en utdefiniering och en avpolitisering av hela verksamheten. Den implicita slutsatsen är att det de nya sociala rörelserna pysslar med är livsstil och det de etablerade politiska partierna pysslar med är politik. Förändringar över tid i vänsterrörelsen bidrar ytterligare till otydligheter, som försvårar en rak kommunikation. Därför vill vi diskutera några förändringar vi kan se sedan vänsterrörelsen på 60- och 70-talet.

Vi vill peka på att vänsterrörelsen (och även andra) tidigare haft en *central politisk vision* och ofta även en modell och ett "mönsterland". Denna vision gjorde det politiska till ett konkret arbete, som var förstäligt för omgivningen. Det fanns ett klart definierat mål. Idag engagerar sig människor utifrån sakfrågor snarare än ett politiskt program. Vägen är inte lika väl utstakad även om tanken på en gemensam kamp fortfarande finns. Politiken handlar mycket om att människor gör *medvetna vardagsval*, vilket exempelvis kan vara att köpa rättvisemärkt, vara vegan, åka kollektivt, positivt särbehandla kvinnor. I den stora berättelsen finns en total avpolitisering av bland annat de så kallade förortsungdomarna. Ingen ledarskribent visar sig ha förmåga att se att de frustrationer som synliggörs i förortsungdomars våld mot polisen skulle kunna ha en politisk grund, som bottnar i sociala frustrationer. Dessa kan inte rymmas inom vanlig politik, men är definitivt ett resultat av den etablerade politikens *osynliggörande av vissa "problemområden"*.

Globaliseringens effekter har medfört en *förskjutning av makten*. Om de nationella besluten flyttar från parlamentet innebär detta att även motmakten, eller försöken att bygga en radikal motmakt, flyttar från parlamentet. Den under nittonhundratalet vanliga formen av politisk opposition, som kunde bedrivas mot en

¹⁴⁰ Minh-ha, 1999, s. 224

synlig nationell makt, är inte längre möjlig. EU som institution är numera en del av det svenska politiska systemet, samtidigt som EU, enligt många aktivister, är en faktor i den globala snedfördelningen av makt och resurser. *EU-protesternas globala politiska koppling* riskerar att bli otydlig och denna otydlighet gör att det politiska i aktivisternas handlande tappas bort i den stora berättelsen.

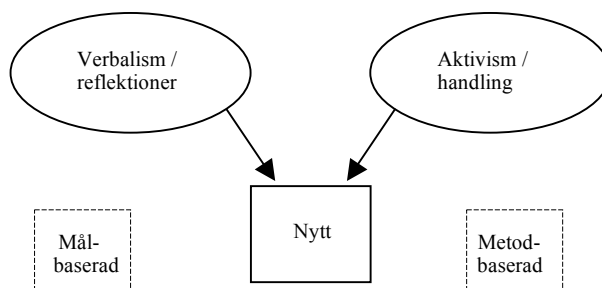
Förut fanns det en slags *folkhemssolidaritet* i vilken det politiska arbetet hade sin grund, det fanns en välfärd och så skulle det vara. Nu är det så att aktivister känner global solidaritet, ser gemensamma problemområden och definierar således sitt politiska arbete mer som en *global gemensam kamp*. Detta innebär problem eftersom den sanning, som skapas av det dominerande tänkesättet i Sverige, inte inkluderar att människor i Sverige skulle kunna ha samma problem som människor i södra Afrika. Följaktligen kan det inte heller finnas behov av en gemensam kamp.

Tidigare har all form av synlig politisk organisering varit *hierarkisk*, vilket gör att det också ligger utom den svenska sanningen, att delar av rörelsen idag skulle kunna ha en *platt organisation*. Detta innebär att det exempelvis blir omöjligt inom den stora berättelsen att föreställa sig att kravallerna på Avenyn skulle ha varit oplanerade.

Detta har konsekvenser även för synen på information. I ett hierarkiskt system, där information sprids neråt i leden, finns alltid föreställningar om vad som skall ske med denna information. Den har ett syfte definierat av någon annan än den som får den. Det är inte så information behandlas i delar av dagens rörelse, där man istället har filosofin att *informationen skall vara fri* och att den skall tillhöra alla. Ur detta kan även härledas en förklaring till varför människor, kanske främst unga, väljer att engagera sig utomparlamentariskt. Makten finns inte inom parlamentet och de mål man har sträcker sig utöver över de gamla gränserna för politisk aktivitet. Man kan känna att man drivs av samma mål som människor på helt andra platser; man vill inte organisera sig hierarkiskt, vilket exempelvis de politiska ungdomsförbunden gör. Dessutom har det rådande politiska systemet mycket låg legitimitet hos många unga.

Det aktivisterna syftar till är en förändring och ett engagemang, som man menar kan uppnås genom att förändrade gamla och nyskapade kanaler kan göra information tillgänglig för fler människor. För detta krävs någon slags ömsesidig förståelse och acceptans, bland annat när det gäller begreppsanvändning, vilket har visat sig vara mycket svåruppnått i den aktuella diskussionen. På ett sätt handlar det om att visa det politiska i det som kallas aktivism, på ett sätt som är åtkomligt för de som tycker att politik enbart består av tankeverksamhet och politisk debatt. Det som nu ses som handlingsfixerad aktivism sätts ofta i motsatsförhållande till det som brukar beteckna den konventionella betydelsen av politik; verbalism och reflektion. Den förra anses metodbaserad, den senare målbaserad. I Figur 2 försöker vi skissartat beskriva behovet av att överskrida denna rigida gräns mellan vad som kan inrymmas i begreppet politiskt arbete.

Figur 2

Vi tycker oss se att föreställningen om vad som är politik är en central fråga i motsättningarna mellan de olika berättelserna. Vi ser att denna skillnad i grundsyn kan vara en del av upphovet till de gap som finns mellan berättelserna. Den stora berättelsen sätter upp ett ramverk, en begränsning, även för de som står i opposition. Man skapar sanningar där vissa människor, händelser och yttringar inte får plats. Ett exempel på detta är hur begreppet politik får sitt innehåll. Hela den stora berättelsen präglas av en syn på politik där många av de vi intervjuat inte kan identifiera sig som politiska. Utifrån detta resonemang ser vi en djupare oförståelse för det holistiska perspektiv som är nödvändigt för att förstå den globala rättviserörelsen. Detta gör att de hotbilder, som skapas ur den stora berättelsen, kan ta sig oanade och oproportionerliga dimensioner. Ordningmakten känner att den inte har någon tillräckligt utvecklad metod för att hantera dessa hotbilder. En av våra nya insikter av detta arbete är således att det offentliga samtalet, för att undvika en fortsatt falsk kommunikation, behöver en reviderad syn på vad som är politik i dagens samhälle.

Två olika berättelser om våld

Många aktivister känner sig klivna när deras upplevda verklighet, återgiven i deras små berättelser, beskrivs i den stora berättelsen i helt andra former. Denna konflikt gör sig extremt tydlig i synen på media där de små berättelserna bildar en tämligen homogen motbild till den stora berättelsen.

Media är för många aktivister inte en legitim informationskanal utan ett organ för makten. Det blir då problematiskt att media skapar sanningar och bekräftar den stora berättelsen. Medias sätt att dra paralleller mellan vänsteraktivister och fascister är ett illustrativt exempel på detta. Eftersom man inte accepterar att det finns en politisk bakgrund till de militanta demonstranternas beteende, vilket synliggörs genom att detta beteende endast beskrivs som en icke-politisk handling, så byggs en parallell till vilket våld som helst. Sålunda blir vänsteraktivister och fascister av samma skrot och korn. I den lilla berättelsen gör våra informanter en tydlig skillnad mellan fascismens våld som upprätthåller och skapar förtryck, å ena sidan, och våldet från demonstranterna med den politiskt bakomliggande övertygelsen att bryta ett förtryck, å den andra. En tredje aspekt berör polisens våld, som i den stora berättelsen inte diskuteras som våld, utan som yrkesutövning. I den lilla berättelsen tas emellertid just denna yrkesutövning upp som ett våld som upprätthåller en illegitim världsordning.

Centralt i den stora berättelsens diskussion om våld är att våld mot stat och polis aldrig kan vara legitimt eller försvarbart. Det tas upp att det kan ses som ett politiskt våld, men behandlas då snarare som terrorism och inte som något som kulle kunna leda fram till en positiv förändring för samhället i stort. I den stora berättelsen finns det inte sådana motsättningar i det svenska samhället som skulle kunna göra våld till ett alternativ. Ett befriande våld är inte tänkbart, då det i Sverige inte finns något att befria sig ifrån. Detta är nära sammankopplat med vilket utrymme människor har för politisk affirmation och hur de själva ser på detta utrymme. I den lilla berättelsen har många sagt sig försvara sitt utrymme som angripits och inskränkts av polisen och många anser att både hävdandet och försvaret av detta utrymme är en politisk handling. I den stora berättelsen ses båda dessa förhållningssätt som handlingsfixering utan politisk grund.

I den stora berättelsen ses ingen anledning till att det skulle kunna vara nödvändigt att vara maskerad i en demonstration. Maskering ses bara som förberedelser till våldsamheter. I den verklighet som människorna som

givit oss sina små berättelser lever i, ses maskering av många som en förutsättning för politiskt arbete. Man vet att man blir registrerad både av Säpo och fascister. I den stora berättelsen förekommer ingen registrering, förutom av de som är en fara för rikets säkerhet och den registrering som sker är därmed legitim. Detta är exempel på när den stora berättelsen definierar vad som är politik och vad det får för konsekvenser för människor som strävar efter en annan ordning.

En central tanke i diskussionen kring våld och utveckling är att om fred påtvingas människor förstenar detta en befintlig maktrelation. Det innebär att de som missgynnas av denna maktrelation, skapad genom direkt eller strukturellt våld, kommer att bli de som är mest benägna att använda våld. ”Fred blir då inte ett uttryck för intresseharmonin utan snarare för maktlöshet och passivt underordnande.”¹⁴¹ Utveckling, tycker vi, skall förstås som ett stärkande av de processer som ökar människors möjligheter att *själva* kunna påverka sina livsbetingelser. Detta inkluderar maktrelationer vilket kan innebära att strävan efter utveckling och fred hamnar i motsats till varandra. Detta resonemang hänger samman med argumentet att man ofta falskt utgår från att parterna har någonting gemensamt och att resultatet våldsamt konfrontation är ett misslyckande. Det skulle då bero på parternas dåliga insikt om situationen.¹⁴² Ytterligare en tanke i detta sammanhang är att man ofta har en tendens att definiera en konflikt på ett sätt som reducerar konfliktens frekvens, betydelse och allvar.¹⁴³ Genom denna falska kommunikation görs konflikter hanterbara för systemet, som inte behöver ta itu med det verkliga problemet, utan snarare ett skenbart.

Ett motsatt sätt att se på saken är att våldsaktioner provocerar fram en ökning av det direkta samhällsliga våldet från exempelvis polis; en fascistisering sker, vilket i sin tur blottlägger det underliggande strukturella våldet.¹⁴⁴ Detta skulle kunna leda till slutsatsen att ett befriande våld är möjligt. Det senare skulle innebära att argumentet att en fascistisering kan leda till radikaliserings har en viss verklighetsförankring. Vi menar dock att detta måste ses i flera nivåer. Få önskar en fascistisering av samhället i stort, men det går samtidigt inte att förneka att sommarens händelser har inneburit en radikaliserings inom många ungdomsgrupper och eventuellt kanske även äldre generationer. Denna radikaliserings ser man olika på beroende på vart man själv står. Men om man betraktar det hela i ett längre perspektiv, så har det inneburit att människor börjat läsa ny litteratur, organiserat sig i nya former och att en debatt har satts i gång, både internt i rörelsen och externt i samhället.

Foucault visar hur disciplinerings brutalitet minskat genom tiderna, men att det finns en paradox inbyggd i detta: Det minskade direkta våldet har haft som effekt att maktens stärkts snarare än försvagats genom att ”nya, mer subtila och därmed mer effektiva former av påverkan utvecklats – de som formar individens vilja, tankar, intresse och självförståelse”¹⁴⁵. Våldet gör ont medan makten varken syns eller känns.

Diskursiv och direkt falsk kommunikation

Då vi här kommer att utgå ifrån en något egenutvecklad version av Habermas teori om den falska kommunikationen kan det vara lämpligt att gå tillbaka till stycket om Habermas och kommunikation i inledningen. Vår tolkning av Habermas teori är att den falska kommunikationen kan anses vara diskursiv; att den

¹⁴¹ Eriksson, 2001, s. 274

¹⁴² Dencik, 1972, s. 122

¹⁴³ Schmid, 1968, s. 180

¹⁴⁴ Dencik, 1972, s. 129

¹⁴⁵ Eriksson, 2001, s. 293 (Citat Foucault)

omedvetet finns med och alltså internaliserats i människors sätt att tänka och se på saker. Det diskursiva¹⁴⁶ gör att störningen i kommunikationen avpolitiserats eftersom man inte beaktar eller förhåller sig till de maktförhållanden som införlivats i en diskurs. Om man inte beaktar denna (osynliga) maktsituation kommer den kommunikation som eventuellt uppstår att vara falsk. Detta resonemang ger oss känslan av att teorin inte bara berör kommunikation utan är gällande även för en maktanalys.

Habermas menar att den konsensus som uppnås utan att beakta störningsmoment, som olika maktförhållanden vilka leder till att olika röster väger olika tungt, oundvikligen växer ur en falsk form av kommunikation. Således handlar det om att skapa kommunikativt utrymme där röster blir hörda och värderade lika och där kommunikationen kan uppnå olika grader av störningsfrihet. Foucault hävdar att det finns en överlägsen norm, att diskursen skapar en skala från normalt till onormalt. En parallell kan här dras till modellen med berättelserna då han hävdar att ”onormal” kunskap marginaliserats och den dominerande diskursens sanning görs till ett redskap för maktutövning.¹⁴⁷

Foucault menar att det i samhället finns tre huvudsakliga utestängningssystem: förbudet, motsättningen mellan förnuft och vansinne och viljan till sanning.¹⁴⁸ Den första handlar om att alla vet att man inte får säga allt, tala om vad som helst, när som helst, och att inte vem som helst får tala om vad som helst.¹⁴⁹ Den andra är inte ett förbud utan en uppdelning och ett förkastande.¹⁵⁰

Det är dock den tredje som är mest aktuell för denna uppsats. Foucault menar att det ständigt finns en vilja till sanning i våra diskurser. Han relaterar till grekiska poeter på 500-talet där profetiorna om framtiden inte endast förkunnade vad som skulle ske, utan också bidrog till att så skedde.¹⁵¹ Denna vilja till sanning har i samhället en tendens att utöva press på och tvingande makt över andra diskursformer.¹⁵² Detta kan sammankopplas med teorin om berättelserna där den storas sanning dominerar över den lilla. Detta till trots är det sanningen man (historiskt) pratat minst om. Foucault fortsätter, ”det är som om viljan till sanning och dess avgörande vändpunkter doldes för oss av sanningen själv och dess egen nödvändiga utveckling.”¹⁵³

Mot bakgrund av vårt arbete skulle vi vilja utvidga denna syn på falsk kommunikation till att också omfatta en mer direkt form av falsk kommunikation. Vi ser följande mönster: Den falska kommunikationen kan vara både diskursiv och direkt. Den direkta falska kommunikationen är öppet riktad och sålunda öppen för kritik och motstånd. Den påverkar mer synligt och är alltså angripbar. Denna direkta falska kommunikation är tydligt påverkad av maktstrukturer och kan genom internalisering successivt övergå till att bli diskursiv, vilket innebär att den kommer att vila på en falsk uppfattning om att vara överens. Så kan den också bidra till att styra skapandet av möjliga sanningar. Tills skillnad från den diskursiva falska kommunikationen, som påverkar människor diskursivt, påverkar den direkta falska kommunikationen mer synligt och alltså angripbart. Den direkta kan få människor att tro att de har möjlighet och utrymme att påverka som de själva vill, även om den direkta alltid verkar parallellt med den diskursiva. För att förtydliga lite: om en människa vet att hon blir

¹⁴⁶ I betydelsen att de dominerande tankemönstren sätter rammar för vad som är politiskt och socialt accepterat att tycka i det offentliga samtalet. En diskurs påverkar alltså människors sätt att uppfatta och beskriva sin verklighet på ett mer subtilt sätt än, exempelvis, mediacensur eller repressiv kontroll av tidskrifts- eller bokutgivning.

¹⁴⁷ Lilja och Andersson, 2001, s. 31 f.

¹⁴⁸ Foucault, 1993, s. 7 ff.

¹⁴⁹ Ibid., s. 7

¹⁵⁰ Ibid., s. 8

¹⁵¹ Ibid., s. 11

¹⁵² Foucault, 1993, s. 13

¹⁵³ Ibid., s. 14 f.

påverkad av någonting eller någon och detta är synligt för henne, har hon större möjlighet att själv värdera denna påverkan med hjälp av egna referensramar. Om en person däremot är omgiven av en ”osynlig” påverkan har denna person inte samma makt själv. Det kan handla om att man hela tiden får en viss typ av information, som om ingen annan fanns. Man skulle kunna säga att grundskolan påverkar människor diskursivt i vissa avseenden. Men det är inte alltid man verkligen kan påverka, även om den falska kommunikationen är direkt. Det kan handla om att man inte har några val, eller att det alternativ man skulle ha valt inte finns tillgängligt, vilket kan vara fallet i exempelvis valet till Riksdagen.

När aktivister agerar i sin politiska kamp kan de se hur maktutövning riktas mot verksamheten då den kritiserar/hotar det rådande systemet. Aktivister känner av denna direkta form av maktutövning när de förtalas i media. När denna riktade maktutövning har gått över till att bli diskursiv uppfattas inte längre samma maktutövning som utövande av makt, utan som att media enbart rapporterar om faktiska händelser, som under toppmötet. Denna syn på den falska kommunikationens två uttryckssätt - direkt och diskursiv - öppnar för en diskussion om vanmakt och motmakt - och det våld som kan förknippas med dessa begrepp.

Makt, motmakt och vanmakt

I den stora berättelsen framställs händelseförloppet i Göteborg som att det var en fast organisationsstruktur inom motståndet som bestämde metodvalen och därmed satte dagordningen för vad som skulle hända. Detta står i direkt motsats till hur demonstranterna upplever sin situation - att man reagerar i en specifik situation. De tillvaratar det utrymme som står till buds: att agera utifrån någon annans handlingar. Till detta hör även att polisen i den stora berättelsen beskrivs som passiv, medan aktivisterna upplever att de blivit attackerade av polisen. Konsekvensen av detta blir en reaktion där många känner att rätten att få vara på en allmän plats har börjat bli ifrågasatt. De anser sig angripna och börjar hävda och försvara rätten att stå kvar. Tanken i den stora berättelsen om polisens passivitet bekräftar sig själv, då den resulterar i slutsatsen att polisen alltid har ingripit i situationer, som redan är ordningsstörande eller kriminella. I de små berättelserna framkommer att det som hände har synliggjort förhållanden som inte på något sätt är nya, men som nu går att ifrågasätta. Det diskursiva har blivit lite mer synligt. Den falska kommunikationen har rört sig något lite från den diskursiva sfären i riktning mot en mer direkt form av falsk kommunikation. En positiv effekt för aktivisterna kan bli att sanningen utvidgas en liten bit.

Vår tolkning är att uppfattningen om polisens passivitet och ickehandlande grundar sig i en tanke om en förförstådd legitimitet som inte behöver ifrågasättas. Aktivisterna ifrågasätter den demokrati där institutioner bekräftar sig själva, snarare än baseras på folkliga beslut och uppfattningar. Eftersom medborgarnas inställning till det politiska systemet kommer att vara direkt och starkt präglad av de konkreta mötena hon har med den så kallade offentliga förvaltningen, måste politikens utflödessida ses som en viktig del när man funderar kring det demokratiska styrets legitimitet.¹⁵⁴ Denna legitimitet är direkt kopplad till graden av det, för medborgarna, kalkylerbara i statens agerande.

När makten utger sig för att vara någonting annat än ett faktiskt maktutövande i en relation, som också är en faktisk maktrelation, lamslår detta försök till opposition och motmakt. För att kunna ha en politisk agenda eller bedriva en politisk kamp måste makten synliggöras så att verkliga förhållanden påvisas. På så sätt kan en människa se sin egen roll i ett system och se sin möjlighet till utövande av motmakt. Om detta förhindras med

¹⁵⁴ Rothstein, 1999, s. 51

både diskursiv och direkt falsk kommunikation får det, enligt Mathiesen, följderna att statens makt kommer att vila på befolkningens vanmakt.¹⁵⁵ Detta medför att makten vilar på passiviteten och upprepningen av de kända handlingsmönstren utifrån bristande kännedom om alternativ. Man ser inte sina egna intressen eller i vad problemen bottnar.¹⁵⁶ Motmakten ligger då i att kollektivt agera medvetet och bryta vanmakten. Detta kommer i sin tur leda till ett underminerande av makten själv. För att motverka och underminera detta har makten strategier för in- och utdefiniering, så att det kollektiva handlandet får en så liten omfattning som möjligt. Då det passiva är normen för medborgarnas agerande, blir det aktiva kollektiva handlandet ett hot mot makten, medan maktens aktörer ses som passiva. Om vi använder Björn Hettnes motsatspar strömfåra och kontrapunkt för att illustrera detta, kan vi säga att en legitim demokrati behöver en aktiv kontrapunkt för att upprätthålla en kommunikativ rationalitet, som bas för samhällslegitimitet.

I den stora berättelsen diskuterar man över huvud taget inte alls kring mekanismer som in- och utdefiniering, vilket är det som styr många människors handlande i den lilla berättelsen. I den stora berättelsen har man en mycket oproblematisk syn på dialogen; den kräver två eller flera parter och sedan ordnar sig resten. Det finns ingen som har större makt över utgången än någon annan. I den lilla berättelsen menar många att dialogen med politikerna inte handlar om att driva fram sin agenda, utan snarare att hålla sig kvar på den arena där exponeringen av arbetet måste ske. Följden av detta blir, hävdar man, att de själva går ärenden åt den som motverkar dem.

Det har i den stora berättelsen givits uttryck för att politiker inte skall föra en dialog med de så kallade terroristerna, vilket reser frågan om hur en utveckling skall drivas i ett demokratiskt samhälle och vilka som har rätt till en röst överhuvudtaget. Vi ställer oss samma fråga när vi ser att demonstrationerna, det vill säga yttrandet av en oppositionell hållning, i den stora berättelsen anses vara ett demokratiskt problem. Polisdialogen upplevs i den lilla berättelsen som falsk, då man uppfattar att det handlar om en skenbar dialog, där polisens egentliga intressen syftar till att underminera det politiska arbetet. Maktens strategier för in- och utdefiniering leder till att aktivister upplever att de tvingas definiera sina sakfrågor med utgångspunkt i och inom det rådande systemet. Det vill säga att man hela tiden arbetar utifrån vilkor som man kanske inte anser legitima och därmed leds att definiera sina mål så att de blir tillräckligt ”snälla” och därmed kan accepteras. Sålunda hålls motmakten fokuserad på kortsiktiga mål snarare än långsiktiga.

Synen på aktivister

Den stora berättelsen uppvisar en i huvudsak nedvärderande syn på vänsterrörelsen, vilket inte bara drabbar de mer militanta aktivisterna. Media tar upp att de våldsamma aktivisterna har visat prov på en avhumanisering, som man känner igen från världskrigen. Samtidigt menar en stor del av demonstranterna att media avhumaniserar stora grupper av människor. Beskrivningen av de så kallade fredliga aktivisterna präglas av att de sägs falla offer för militantas aktiviteter och luras in i våldsamma situationer. Således beskrivs det faktum att en demonstrant inte tar avstånd från de militanta aktivisterna som en icke-handling, för att det inte följer den stora berättelsens norm för hur skillnaden mellan handling och icke-handling borde se ut. Acceptansen, dvs den ömsesidiga legitimiteten mellan mer eller mindre militanta aktivister) ses med andra ord inte som ett aktivt val, vilket öppnar möjligheterna för den manipuleringsdiskussion som media för.

¹⁵⁵ Mathiesen, 1989:a, s. 84

¹⁵⁶ Ibid., s. 83

I den stora berättelsen ges människor olika värden utifrån sina agerande. Vi tolkar det som att ledarskribenterna implicit menar att det är *omöjligt* att bruka övervåld mot en våldsam demonstrant, endast mot en fredlig. Detta har internaliserats hos människor även inom rörelsen då de också uttrycker en upprördhet över övervåldet mot de fredliga, men aldrig talar om övervåldet mot våldsamma demonstranter. När blir då en demonstrant en våldsam demonstrant? Är det när hon eller han börjar försvara sig mot eventuellt övervåld och/eller förvandlas definitionsmässigt en fredlig demonstrant till en våldsam demonstrant då han eller hon utsätts för ”övervåld”? I den lilla berättelsen ifrågasätts dessa fixerade bilder av, å ena sidan, människor som brukat eller kan tänka sig att bruka våld, och, å andra sidan, de som inte kan tänka sig det. Effekterna av våldet har på kort sikt inneburit ett förkastande av våldet och dess utövare och en marginalisering av den globala rättviserörelsen. Det finns ändå frågetecken inför vad diskussionen kan komma att innebära på längre sikt. Vi ser att effekterna av våldet även har inneburit ett sanningsbrytande. Våldet i sig har inte tidigare rymts inom sanningen och inte heller de förklaringar till våld som demonstranterna ger.

Sanningsdiskursen i berättelserna

Vi har kunnat se hur glappet mellan de båda berättelserna är mycket stort på de flesta områden. Detta kan ses på olika sätt. Å ena sidan, som att det finns en direkt falsk kommunikation, en maktutövning som riktar sig mot den globala rörelsen, som inte får göra sin röst hörd. Detta är lättast att rikta kritik mot, rörelsens åsikter finns inte representerade i media, man har inte diskuterat de frågor som har lyfts fram i massdemonstrationer vilket borde vara fallet i en demokrati.

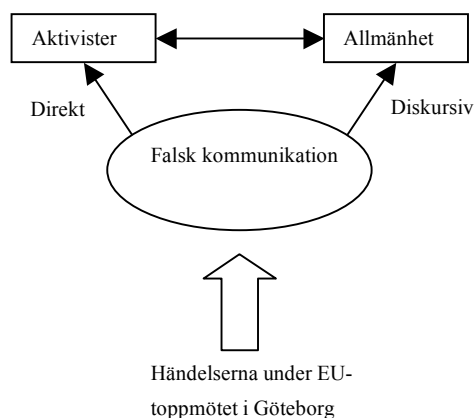
Å andra sidan, är den diskursiva maktutövningen och falska kommunikationen svårare att synliggöra, vilket ligger i dess natur. Vi har i berättelserna tydliga exempel på hur de små berättelsernas uppfattningar över huvudtaget inte ryms inom ramen för den stora, vilket i sig skapar frustrationer över att den verklighet man upplever aldrig speglas i den stora berättelsen. Aktivister beskriver ett våld som utövats i självförsvar och inte besinningslös opolitisk förstörelselusta.

Hur kommer man då vidare efter att ha synliggjort detta glapp? Någonstans ligger det i sanningens/diskursens och systemets inneboende logik att det kommer att verka självbevarande. Något som hotar dess makt kommer aldrig att rymmas inom ”sanningen”. Det är dock så att även om man bedriver en politisk kamp som syftar till en radikalare förändring än den som kan rymmas inom systemet, måste man fortfarande ha en spelplan att agera på och befinner man sig i en position där man har blivit totalt utmarginaliserad och oförståelig för människor, finns inget utrymme kvar att agera politiskt. Ur detta växer vad vi skulle vilja kalla vanmaktens våld. Att aldrig känna igen de väsentliga delarna i sin egen livssituation i samhällets stora berättelse kan skapa en frustration, en vanmakt, som under vissa omständigheter kan yttra sig i våldshandlingar. Enbart genom våld lyckas man bli synliggjord.

I den lilla berättelsen kan vi se uttryck för vad skulle kunna kalla motmaktens våld (om man väljer att tolka det så). Utövarna själva definierar detta våld som legitimt (exempelvis Reclaim-festen, eller symboliska inträngningsaktioner), men det faller naturligtvis utanför den stora berättelsen och dess sanning om den politiska situationen i Sverige idag. Vad som sker i stora berättelsen är att detta våld gestaltas som helt utan politiskt innehåll, som ett argument för att avpolitisera våldet. (Vi menar dock att vanmaktens våld också är politiskt.) Vi ser att varken motmaktens våld eller vanmaktens våld är fasta tillstånd utan kan utvecklas i olika riktningar. Vi anar en koppling mellan den diskursiva makten som generar vanmakt och den direkta som ger ett utrymme för

motmakt. Denna skillnad kan komma att växa ur olika människors sätt att uppfatta medias beskrivningar. Aktivister upplever att media ofta påverkar dem på ett mer direkt sätt, medan den så kallade allmänheten kan tänkas påverkas mer diskursivt. (Se Figur 3) Det finns också en interaktion mellan allmänhet och aktivister där man kan se uttryck för hur den direkta och diskursiva falska kommunikationen samverkar i utövandet av makt.

Figur 3

Man kan se det som att organiseringen av människor inom systemets struktur delar in människor i bidragsgivare eller funktionslösa. De förra utgör en del i maskineriet och kan på så vis utgöra en motkraft, de senare fyller i sin position ingen viktig del och kan då heller inte utgöra ett reellt hot som motkraft.¹⁵⁷ Till detta drar vi en parallell till ickevåldsmotståndets möjligheter, där tanken om makt bygger på ett ömsesidigt samtycke och ett frivilligt, aktivt val. I detta har man inte nog beaktat att det finns grupper av människor som makten klarar sig utan och att detta i sig är en källa till motstånd. Denna position kommer att påverka motståndets utformning, och vi tolkar situationen så att anledningen till underordning påverkar metoden för motmakt. Tanken att det civila samhället agerar i samverkan med någon sorts elit bygger på att det finns några områden med sammanfallande intressen. Finns inte dessa sammanfallande intressen synliggjorda, är möjligheterna för en slagkraftig motkraft obefintliga. Då hamnar människor i en vanmaktssituation. Vi har tidigare tagit upp de så kallade förortsungdomarna som exempel på en agerande social grupp. Medias framställning av dessa präglas av en total apolitisering, således blir den aktivitet de utövat ingen motmakt och makten behöver inte heller ta itu med de problem som försöken att skapa motmakt riktar sig emot.

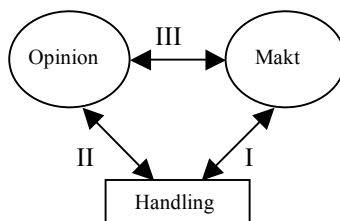
Vägen och målet

Den tolkning som vi gör utifrån våra intervjuer och den stora berättelsen, med hjälp av Habermas, är att det offentliga samtalet idag domineras av en falsk kommunikation och att utrymmet för den störningsfria kommunikation, som Habermas hjälper oss att se som ett alternativ, är litet. Den uppfattning som vi tycker oss se i den lilla berättelsen är att den falska kommunikationen bidrar till att försvaga relationen mellan rörelsens handlingar och den allmänna opinionen (pil II i Figur 4). Om denna skulle bli alltför stark riskerar makten att utsättas för en press både från aktivisternas handlingar och en bredare opinion. Därför blir en slags utdefiniering

¹⁵⁷ Mathiesen, 1989, s. 73

önskvärd för makten. Dessa problem förstärks om makten skulle tvingas inse att grupper i det civila samhället (exempelvis den svarta delen av motståndet), som inte ryms inom den ram som det civila samhället har tilldelats för att uppehålla den demokratiska legitimiteten, kan formulera krav som börjar tilltala allt fler av de människor som innefattas i opinionen. Dessa delar av opinionen måste således hållas isär.

Figur 4

Det är kanske just här som tanken på den konfrontativa dialogen kan göra mest nytta, i sin strävan efter att synliggöra motsättningar och konflikter och söka efter de sammanfallande intressen, som kan innebära att vanmaktens tillväxt begränsas.

Det hette och heter ofta att målet är ingenting - vägen är allt. Om vägen är allt kan det inte vara helt ändamålsenligt att ha en förutbestämd politisk vision för sig själv och andra människor. En sådan vision skulle kunna förhindra att man är mottaglig för influenser och positiv påverkan under resans gång. Människor riskerar att bli stående med sin vision under hela livet på ett ben, eftersom det sätt på vilket de kan föreställa sig att ta nästa steg, inte passar in. Visst är det så att förändringsprocesser inte skall ses som positiva enbart i sig själva, men det är ändå så att en struktur sällan avslöjas av människor som står still. Dessutom blir det auktoritärt att innan man startat eller kanske från mitten av en resa, där vi alla utgår från olika platser med olika saker i bagaget, säga sig veta vart alla människor skall vara på väg.

Det handlar inte bara om vad som är lagligt eller olagligt, utan mer om att den känsla av maktens och rättsväsendets kompromisslöshet, som aktivister ser efter EU-toppmötet. Att ogiltigförklara försöken att skapa en motmakt kommer antagligen inte att leda till så mycket annat än större sammandrabbningar. Vi vet ju ännu inget om utgången av Göteborgskommitténs arbete. Men den bild som växer fram i våra samtal med aktivister är att det lilla förtroende för demokratin som finns kvar hos många aktivistgrupper, till betydande del hänger på Göteborgskommittén. Det finns ingen som orkar eller vill förändra ett system som man inte har något förtroende för och det finns inte så många andra källor till eventuellt förtroende kvar. Här borde det finnas ett sammanfallande intresse mellan eliten och den grupp som är på väg att bli utdefinierad, eller kanske snarare för eliter att försöka "hämta in" de utdefinierade, för att de inte ska förfalla till vanmaktsvåld. Om förtroendeklyftan blir så stor att man inte längre ser någon poäng i att agera inom systemet alls, då har statsminister Göran verkligen ett problem.

I inledningen av denna uppsats kändes det som att läsningen av Foucault endast ledde oss till en enda slutsats: att samtalet alltid kommer att vara en illusion styrd av hierarkier, att en förändring aldrig kommer att vara möjlig då den alltid är infekterad av makten. Vi tror oss dock kunna dra andra slutsatser. Det faktum att Foucault försöker förstå hur sanningarna är uppbyggda och vilka strukturer de vilar på, borde innebära att det finns ett slags frihetsideal, något som man kan och skall sträva efter. Annars vore det inte mycket lönt med att försöka kartlägga det oönskade som styr. Här skulle man lätt kunna hamna i ett våldsromantisierande resonemang, även

om romantiken kring friheten hela tiden är den mest närvarande. Sanningar skall brytas och här faller rörelsen åter in i en diskussion kring mål och medel.

Ett frustrerande, men enligt oss talande, exempel är följande: I åtskilliga månader innan EU-toppmötet hade ett stort antal människor arbetat hårt med den konfrontativa dialogen och andra former av aktivism för att lyckas med konststycket att få till stånd ett möte mellan demonstranter och politiker. Många hundratals timmar av arbete lades ner på detta. Det blev en dialog och den var på många sätt både konstruktiv och konfrontativ. Men, politikernas intresse och engagemang i denna dialog kan inte jämföras med det som hänt efter toppmötet. Det har tillsatts en kommitté som sätter sig ner och låter unga människor prata till punkt om precis det som de vill föra fram. Helt plötsligt är det så att någon måste lyssna.

Man kan säga att det som hände på Avenyn och även andra våldsamma sammandrabbningar under toppmötet i Göteborg, gjorde att glappet mellan den så kallade rörelsen och de så kallade andra, ”de vanliga människorna”, har ökat. Men, i enlighet med Foucault, kommer man aldrig kunna diskutera ämnen och former som ligger utanför sanningen. Stenkastning är ingen sanning i Sverige, inte polisvåld, inte ungdomar som är så frustrerade så att de vill ”ge igen” på polisen. Men nu har situationen kommit dithän, bortom den existerande sanningen, att aktivisterna upplever att den direkta politiska makten i Sverige känner att den måste lyssna. Detta öppnar, enligt vår mening, en möjlighet till en framtida kommunikativ rationalitet, bortom den falska kommunikationen.

Kapitel 5

Återstående problem

Antagligen har denna uppsats skapat fler frågetecken för oss än vad den rätat ut. Vi kan direkt säga att våra avgränsningar ger oss flera områden som borde undersökas närmare, då tänker vi mest på de rent polisiära och rättsmässiga frågorna. Även rörelsens uppbyggnad etcetera har lämnats utanför, likaså en djupare medieanalys. Härur kommer följande frågor:

- Vilka befogenheter skall polisen ha och hur vill man att de skall agera?
- Hur ser folk på rättsväsendet och hur har dess legitimitet förändrats i och med de höga straffen?
- Hur är den globaliseringskritiska rörelsen uppbyggd?
- Hur ser självbilden inom rörelsen ut och vilka skillnader kan urskiljas?
- Hur kan man förstå de processer som styr och skapar media samt de som media styr och skapar själv?

I våra intervjuer och i läsningen av ledarna har dessa problem hela tiden känts närvarande.

De frågor vi under vårt arbete med analysen kommit fram skulle vara intressanta att undersöka närmare kan sammanfattas som följer:

- Hur ser människor på den svenska statens agerande i en jämförelse med andra länder, både nära och fjärran. Vi har känslan av att man avpolitiserar den svenska statens agerande på ett sätt som inte hade varit tänkbart om händelserna hade ägt rum i ett annat land. Här skulle man exempelvis kunna tänka sig att studera hur beskjutningen på Vasaplatsen speglades i media och hur människor upplevde detta och jämföra detta med hur exempelvis polisens agerande i Genua beskrevs.
- När blir en människa en våldsam demonstrant? Denna diskussion har delvis berörts i uppsatsen men vid en sådan diskussion skulle det antagligen vara fruktbart att titta på hur poliser upplever enskilda och grupper av demonstranter. Det skulle också kunna sättas i ett sammanhang där man resonerar kring rättsprocesser och domar i frågan.
- I samband med frågeställningen ovan skulle vi kunna tänka oss en problematisering av hegemonibegreppet, som vi finner allt svårare att förstå. Människor vi mött efter toppmötesdagarna och kanske framförallt efter rättegångarna, med hårda domar, har ofta attityden att de inte kan tänka sig att det står så illa till med den svenska demokratin. Rättegångarna kan bara inte vara politiska. Med detta synsätt blir de inte heller politiska. Hur ska vi då se på dilemmat att den legitima hegemonin samtidigt kan tendera att verka passiviserande?
- Det har i den stora berättelsen framkommit uppfattningar om att politiker inte skall samtala med de som anses vara terrorister, samt att demonstrationer kan ses som en fara för demokratin. Detta leder oss in på funderingar kring hur vi egentligen ser på samhällsutveckling och olika grupper av människors roll i denna utveckling. På vilket sätt utesluter olika mekanismer av sig själva olika grupper? Detta har vi berört lite i uppsatsen, men det kräver en djupare utveckling.
- Det vore naturligtvis intressant att, för att inte bara konstatera vad som inte fungerar, undersöka vilka faktorer och förhållanden som utgör grundbultarna i det samhälle som demonstranterna strävar efter. Som vi tagit upp i uppsatsen, finns inte den klara visionen kvar som en lika central del i dagens

aktivisters politiska tänkande. Men detta betyder inte att människor inte har bilder om i vilken riktning de vill att samhället skall förändras. I detta skulle man kunna utgå från det som står i motsats till den uppfattning om den rådande situationen som tidningarna förmedlar: Att den situation vi har nu faktiskt inte fungerar. Detta kan härledas till den diskussion vi förde om de som makten inte behöver rätta sig efter. Hur skall en utveckling kunna ske som gynnar dem? Detta kan läggas både på ett lokalt och globalt perspektiv.

- De tankar vi presenterat och till viss del utvecklat kring den diskursiva och den direkta falska kommunikation, är ganska nytänkta för oss. De förtjänar med all säkerhet mera tid och flera utvecklingar. Det skulle nog vara bra att göra detta i samband med en konkret fallstudie, likt den vi använt oss av i denna uppsats, och däri försöka klargöra skillnader och sammanhang mellan den diskursiva och den direkta falska kommunikationen.
- Det befriande våldet är en term som vi i princip endast sett användas i exempelvis situationer där det sker en befrielsekamp mot kolonialismen. Hur kan man förstå, eller kan man förstå, ett befriande våld i en stat där majoriteten av folket lever i en hegemonisk relation med eliterna?
- Vi känner avslutningsvis att diskussionerna kring vanmakt respektive motmakt är tämligen nya för oss och att de kräver mer förståelse. Vi anar en koppling mellan den diskursiva makten som generar vanmakt och den direkta som ger ett utrymme för motmakt. Hur ser förhållandet ut mellan diskursiv falsk kommunikation och den sociala rörelsens vanmakt, å ena sidan, och direkt falsk kommunikation och motmakt å andra sidan? Hur interagerar de som påverkats av den diskursiva respektive den direkta falska kommunikationen? Det skulle vara mycket intressant med en empirisk studie där man djupare försökte förstå mekanismer bakom detta.

Källor

Tryckta källor

- Abrahamsson, Hans, 1997, *Seizing the Opportunity*, Padrigu Papers, Göteborg
- Alvesson, Mats och Sköldberg, Kaj, 1994, *Tolkning och reflektion*, Studentlitteratur, Lund
- Andersen, Heine och Kaspersen, Lars Bo (red.), 1999, *Klassisk och modern samhällsteori*, Studentlitteratur, Lund
- Andersson, Björn, 2001, Narrativ makt, i Eriksson, Leif och Hettne, Björn (red.), 2001, *Makt och Internationella relationer*, Studentlitteratur, Lund
- Boëthius, Maria Pia, 2001, *Mediernas svarta bok*, Ordfront, Stockholm
- Chomsky, Noam, 1999, *Makt, lögn och motstånd*, Ordfront, Stockholm
- Dencik, Lars (red.), 1973, *Fred, våld, konflikt*, Studentlitteratur/Akademisk Forlag, Lund
- Dencik, Lars, 1969, Fredsforskning och vetenskapsmännens ”neutrala” ståndpunkt, i Dencik, Lars (red.), 1973, *Fred, våld, konflikt*, Studentlitteratur/Akademisk Forlag, Lund
- Dencik, Lars, 1972, Konflikt, konfliktlösning och våld, i Dencik, Lars (red.), 1973, *Fred, våld, konflikt*, Studentlitteratur/Akademisk Forlag, Lund
- Elmbrant, Björn, 2000, *Dom där uppe och dom där nere*, Atlas / Nørharen A/S, Danmark
- Eriksson, Catharina, Eriksson Baaz, Maria och Thörn, Håkan (red.), 1999, *Globaliseringens kulturer*, Nya Doxa, Nora
- Eriksson, Leif och Hettne, Björn (red.), 2001, *Makt och Internationella relationer*, Studentlitteratur, Lund
- Eriksson, Leif, 2001, Om våld och makt I freds- och utvecklingsforskning, i Eriksson, Leif och Hettne, Björn (red.), 2001, *Makt och Internationella relationer*, Studentlitteratur, Lund
- Foucault, Michel, 1993, *Diskursens ordning*, Brutus Östlings Förlag Symposium, Stockholm/Stehag
- Galtung, Johan, 1968, Fredsforskning och revolution, i Dencik, Lars (red.), 1973, *Fred, våld, konflikt*, Studentlitteratur/Akademisk Forlag, Lund
- Habermas, Jürgen, 1996, *Kommunikativt handlande*, Daidalos, Göteborg
- Held, David, 1995, *Demokratimodeller*, Daidalos, Göteborg
- Helenius, Ralf, 1990, *Förstå och bättre veta*, Carlssons, Stockholm
- Klein, Naomi, 2001, *No Logo*, Flamingo, London
- Lilja, Mona och Andersson, Erik, 2001, Makt och emancipation, några teoretiska reflektioner, i Eriksson, Leif och Hettne, Björn (red.), 2001, *Makt och Internationella relationer*, Studentlitteratur, Lund
- Mathiesen, Thomas, 1989, *Den dolda disciplineringen*, Bokförlaget Korpen, Göteborg
- Mathiesen, Thomas, 1989a, *Makt och motmakt*, Bokförlaget Korpen, Göteborg
- Modig, Maria, 1996, *Den nödvändiga olydnaden*, Bokförlaget Natur och kultur, Stockholm
- Patel, Runa och Davidsson, Bo, 1994, *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund
- Rai, Milan, 1999, *Noam Chomsky*, Ordfront, Stockholm
- Rothstein, Bo (red.), 1999, *Politik som organisation*, SNS Förlag, Kristianstad
- Schmid, Herman, 1968, Fredsforskning, politik och pacifikationsteknologi, i Dencik, Lars (red.), 1973, *Fred, våld, konflikt*, Studentlitteratur/Akademisk Forlag, Lund
- Thompson, John B., 1981, *Critical Hermeneutics*, Cambridge U.P., Cambridge

Minh-ha, Trin T., 1999, Olikhet – särskilt för kvinnor i tredje världen, i Eriksson, Catharina, Eriksson Baaz, Maria och Thörn, Håkan (red.), 1999, *Globaliseringens kulturer*, Nya Doxa, Nora
Vinthagen, Stellan, 2001, Makt och motstånd, i Eriksson, Leif och Hettne, Björn (red.), 2001, *Makt och Internationella relationer*, Studentlitteratur, Lund

Otryckta källor

Abrahamsson, Hans, 2001, *Konfrontativ dialog och strukturell förändring för global rättvisa*

Tidningar

Aftonbladet från och med 2001-06-15 till och med 2001-11-30

Dagens Nyheter från och med 2001-06-15 till och med 2001-11-30

Expressen från och med 2001-06-15 till och med 2001-11-30

Göteborgsposten från och med 2001-06-15 till och med 2001-11-30

Hemsidor

•Antifascistisk Aktions hemsida, 02-01-17

<http://afa-stockholm.antifa.net/>

•Globalisering underifråns hemsida, 02-01-17

<http://subway.klubba.tm/cgi-bin/gu/index.cgi?visa=information&sida=12>

•SACs hemsida, 02-01-17

<http://www.sac.se/org/ide.html>

•Attac Sveriges hemsida, 02-01-17

<http://www.attac.nu>

•Göteborgs Icke våldsnätverks hemsida, 02-01-17

<http://w1.316.telia.com/~u31619124/ickevald/frameset.html>

•Grön Ungdoms hemsida, 02-01-17

www.gu.mp.se/

Övrigt

Seminarium, Folkets Hus, Göteborg, 02-01-12

E-mail från Johan Jaatinen, Rikskanslist Fältbiologerna till Kajsa Johansson, 02-01-18

i
ii
iii
iv
v
vi
vii
viii
ix
x
xi
xii
xiii
xiv
xv
xvi
xvii
xviii
xix
xx
xxi
xxii
xxiii
xxiv
xxv
xxvi
xxvii
xxviii
xxix
xxx
xxxi
xxxii
xxxiii
xxxiv
xxxv
xxxvi
xxxvii
xxxviii
xxxix
xl
xli
xlii
xliii
xliv
xlv
xlvi
xlvii
xlviii
xliv
xlix
l
li
lii
liii
liv
lv
lvi

lvii
lviii
lix
lx
lxi
lxii
lxiii
lxiv
lxv
lxvi
lxvii
lxviii
lxix
lxx
lxxi
lxxii
lxxiii
lxxiv
lxxv
lxxvi
lxxvii
lxxviii
lxxix
lxxx
lxxxi
lxxxii
lxxxiii
lxxxiv
lxxxv
lxxxvi
lxxxvii
lxxxviii
lxxxix
xc
xci
xcii
xciii
xciv
xcv
xcvi
xcvii
xcviii
xcix
c
ci
cii
ciii
civ
cv
cvi
cvii
cviii
cix
cx
cxi
cxii
cxiii
cxiv
cxv

exvi
exvii
exviii
exix
cxx
cxxi
cxxii
cxxiii
cxxiv
cxxv
cxxvi
cxxvii
cxxviii
cxxix
cxxx
cxxxı
cxxxii
cxxxiii
cxxxiv
cxxxv
cxxxvi
cxxxvii
cxxxviii
cxxxix
exl
exli
exlii
exliii
exliv
exlv
exlvi
exlvii
exlviii
elix
el
eli
elii
eliii
eliv
elv
elvi
elvii
elviii
elix
elx
elxi
elxii
elxiii
elxiv
elxv
elxvi
elxvii
elxviii
elix
elxx
elxxı
elxxii
elxxiii
elxxiv

clxxv
clxxvi
clxxvii
clxxviii
clxxix
clxxx
clxxxi
clxxxii
clxxxiii
clxxxiv
clxxxv
clxxxvi
clxxxvii
clxxxviii
clxxxix
exc
exci
excii
exciii
exciv
excv
excvi
excvii
excviii
excix
cc
cci
ccii
cciii
cciv
ccv
ccvi